

Tematická zpráva

Vzdělávání nadaných, talentovaných a mimořádně nadaných dětí a žáků

Obsah

1	Úvod	3
2	Zaměření inspekční činnosti	3
3	Podpora nadaných, talentovaných a mimořádně nadaných dětí v předškolním vzdělávání	4
3.1	Systém podpory nadání.....	4
3.2	Vyhledávání a identifikace nadání.....	5
3.3	Spolupráce s externími subjekty	6
3.4	Metody a formy práce s nadanými dětmi	7
3.5	Podpora a vzdělávání pedagogů	8
4	Podpora nadaných, talentovaných a mimořádně nadaných žáků v základním vzdělávání	9
4.1	Systém podpory nadání.....	9
4.2	Vyhledávání a identifikace nadání.....	12
4.3	Spolupráce s externími subjekty	13
4.4	Metody a formy práce s nadanými žáky	16
4.5	Podpora a vzdělávání pedagogů	18
5	Podpora nadaných, talentovaných a mimořádně nadaných žáků ve středním vzdělávání	20
5.1	Systém podpory nadání.....	20
5.2	Vyhledávání a identifikace nadání.....	22
5.3	Spolupráce s externími subjekty	24
5.4	Metody a formy práce s nadanými žáky	26
5.5	Podpora a vzdělávání pedagogů	29
6	Závěry	30
7	Doporučení	31

1 Úvod

Česká školní inspekce předkládá tematickou zprávu s výsledky inspekční činnosti zaměřené na vzdělávání nadaných, talentovaných a mimořádně nadaných dětí a žáků v předškolním, základním a středním vzdělávání. Inspekční činnost byla realizována podle § 174 odst. 2 písm. a), b) a d) zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Tematická inspekční činnost byla rozdělena na dvě části. První část představovalo inspekční elektronické zjišťování, v němž byla oslovena přibližně čtvrtina ředitelů mateřských, základních a středních škol prostřednictvím on-line dotazníku. Elektronické zjišťování bylo provedeno v termínu od 15. března do 16. dubna 2016. Celkově se elektronického zjišťování zúčastnilo 1 192 mateřských škol, 975 základních škol a 523 středních škol, přičemž vzorky byly stanoveny tak, aby obsahovaly školy všech krajů a zřizovatelů, školy malé i velké, školy v malých i velkých sídlech, a v případě středních škol aby zahrnovaly většinu skupin oborů. Druhou část tematické inspekční činnosti představovala prezenční inspekční činnost, která byla realizována od 1. září 2015 do 30. června 2016 v 926 mateřských školách, v 717 základních školách a ve 213 středních školách.

2 Zaměření inspekční činnosti

Dne 9. září 2014 byla schválena Koncepce podpory rozvoje nadání a péče o nadané na období let 2014–2020,¹ která popisuje vznik, funkci a činnost jednotlivých článků navrhovaného systému podpory rozvoje nadání a péče o nadané od předškolního věku až po ukončení sekundárního vzdělání.

V době realizace inspekční činnosti nebyly ve školském zákoně ani v navazujících prováděcích předpisech pojmy *mimořádné nadání* a *nadání* přesně definovány.² V odborné literatuře je *nadání* nejčastěji definováno jako soubor schopností, které umožňují jedinci v určité oblasti za příznivých podmínek nadprůměrné výkony. Identifikaci *mimořádného nadání* jsou pak pověřena školská poradenská zařízení (mimořádné nadání tedy musí být diagnostikováno). Ve školním roce 2015/2016 vykázaly základní školy 992 mimořádně nadaných žáků, střední školy pak těchto žáků vykázaly 356. V předškolním vzdělávání k diagnostice, a tudíž ani k evidenci mimořádně nadaných dětí nedochází.

V rámci inspekční činnosti Česká školní inspekce především zjišťovala, jak mají školy nastaven systém vyhledávání, identifikace a podpory nadání, zda a do jaké míry školy spolupracují s externími subjekty při vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných žáků, jaké metody a formy práce školy uplatňují při jejich výuce a v neposlední řadě jaké formy podpory školy poskytují pedagogům při vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných žáků. Inspekční činnost na místě kromě hospitací spočívala zejména ve zjišťování informací souvisejících s nadanými a mimořádně nadanými dětmi a žáky od ředitelů mateřských, základních

¹ Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/talentovana-mladez>

² Od 1. září 2016 je účinná vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, kde § 27 obsahuje definici:

- (1) Za nadaného žáka se pro účely této vyhlášky považuje především žák, který při adekvátní podpoře vykazuje ve srovnání s vrstevníky vysokou úroveň v jedné či více oblastech rozumových schopností, v pohybových, manuálních, uměleckých nebo sociálních dovednostech.
- (2) Za mimořádně nadaného žáka se pro účely této vyhlášky považuje především žák, jehož rozložení schopností dosahuje mimořádné úrovně při vysoké tvořivosti v celém okruhu činností nebo v jednotlivých oblastech rozumových schopností, v pohybových, manuálních, uměleckých nebo sociálních dovednostech.

a středních škol a ve vlastním sledování a hodnocení práce s nadanými, talentovanými a mimořádně nadanými dětmi a žáky v jednotlivých vyučovacích hodinách, v případě mateřských škol při jednotlivých činnostech realizovaných v rámci předškolního vzdělávání.

Cílem tematické inspekční činnosti bylo zejména podrobněji zmapovat podmínky a průběh vzdělávání nadaných, talentovaných a mimořádně nadaných dětí a žáků a získat podněty pro jejich další rozvoj.

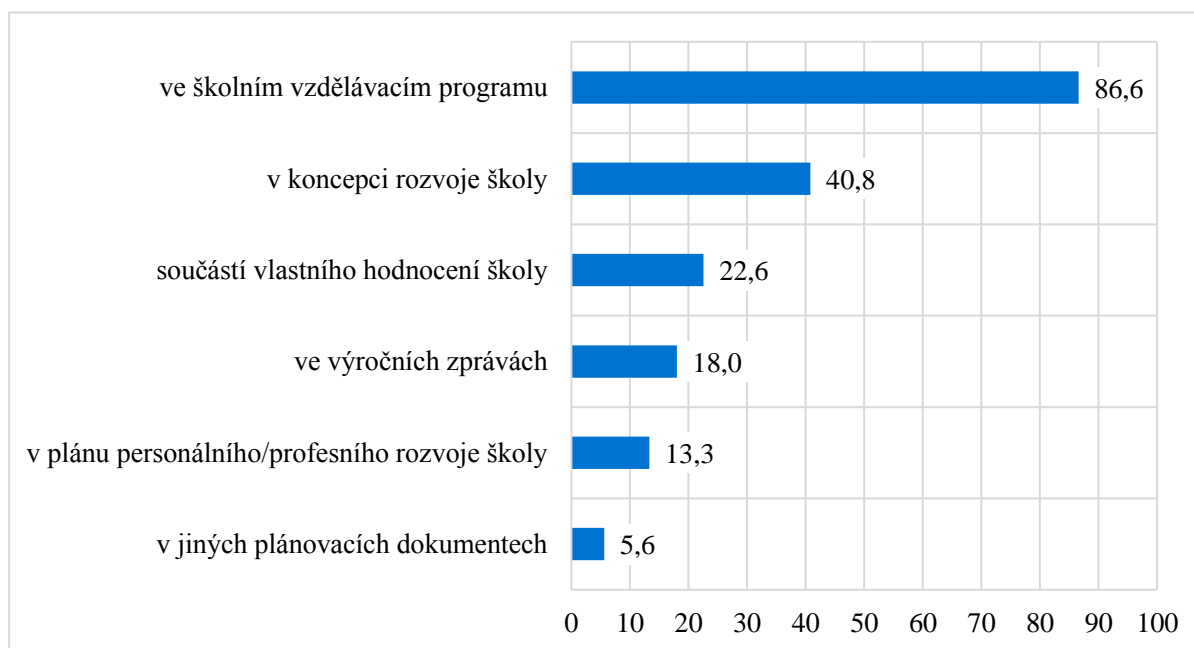
V následujících kapitolách představuje Česká školní inspekce svá zjištění o kvalitě vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných dětí a žáků v jednotlivých stupních.

3 Podpora nadaných, talentovaných a mimořádně nadaných dětí v předškolním vzdělávání

3.1 Systém podpory nadání

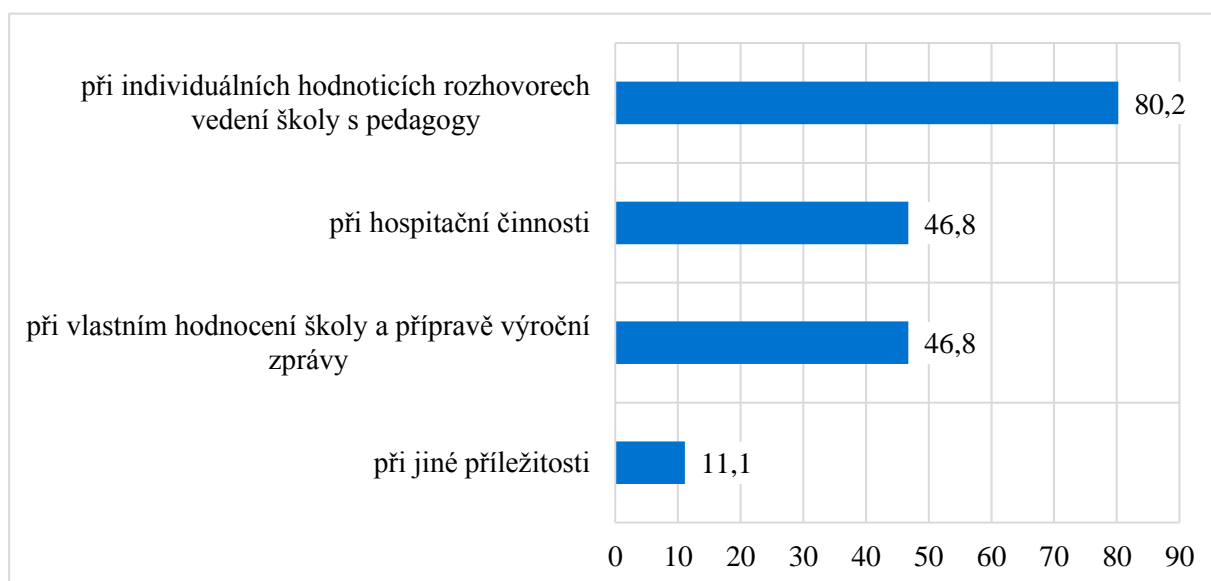
Necelé dvě třetiny mateřských škol (64,9 %) zapojených do inspekčního elektronického zjišťování (celkem bylo do zjišťování zapojeno 1 192 mateřských škol) mají ve strategickém plánování pro školu zahrnut i rozvoj nadání a péči o nadané děti. Graf č. 1 ukazuje, ve kterých dokumentech mají školy tento rozvoj obsažen.

Graf č. 1 Rozvoj nadání a péče o nadané je obsažen – podíl škol (v %)

Naprostá většina těchto mateřských škol má rozvoj nadání zpracován v klíčovém dokumentu – školním vzdělávacím programu. Podpora a rozvoj nadání tak v těchto případech může mít podobu přímého nástroje, což vytváří dobrý předpoklad pro realizaci podpůrných opatření. Na druhou stranu je možné konstatovat, že absence tématu rozvoje nadání v plánech profesního rozvoje pracovníků a zejména ve vlastním hodnocení školy ukazuje na nedostatečnou či nesystematickou zpětnou vazbu, a tedy na omezenou možnost usměrňovat a modifikovat opatření, která školy realizují. Jako jiné plánovací dokumenty, které ředitelé škol uváděli, byl nejčastěji zastoupen třídní vzdělávací plán nebo program (2,6 % škol).

Graf č. 2 Kvalita systému péče o nadání je pravidelně vyhodnocována – podíl škol (v %)

Necelá polovina oslovených mateřských škol (46,4 %) pravidelně vyhodnocuje kvalitu systému péče o nadané děti. Nejčastěji tak školy činí při individuálních hodnoticích rozhovorech vedení školy s pedagogy, což umožňuje např. bezprostředně reagovat na konkrétní situaci v hospitované hodině. Tato dílčí vyhodnocení jsou velmi důležitá, avšak komplexnější vyhodnocení, jaké umožňuje vlastní hodnocení školy, je využíváno významně méně. Jako jiné příležitosti ředitelé v nejvyšší míře uváděli pedagogické rady (6,5 % škol) a konzultace s rodiči (1,5 % škol).

3.2 Vyhledávání a identifikace nadání

S ohledem na věk dětí v mateřských školách lze diagnostikovat spíše jen akcelerovaný vývoj a nikoli mimořádné nadání. Proto ve většině mateřských škol zapojených do inspekčního elektronického zjišťování se nevyskytovaly žádné diagnostikované mimořádně nadané děti. Počty mimořádně nadaných dětí v mateřských školách podrobně ukazuje tabulka č. 1, přičemž 12 % z nich je vzděláváno podle individuálního vzdělávacího plánu. Průměrný podíl mimořádně nadaných dětí v oslovených školách činí dle výpovědi ředitelů 0,25 %, což je řádově méně, než uvádí odborná literatura. Tento rozpor naznačuje, že mateřské školy mohou mít nedostatečné zkušenosti s cíleným a včasným vyhledáváním nadaných dětí, což souvisí mj. s nízkou mírou proškolenosti pedagogů, jak je uvedeno níže.

Tabulka č. 1 Počet diagnostikovaných mimořádně nadaných dětí – podíl škol (v %)

Počet dětí	Podíl
žádné	91,1
jedno	3,9
dvě	2,7
tři	0,6
čtyři	0,3
Pět	0,4
více než pět	0,9

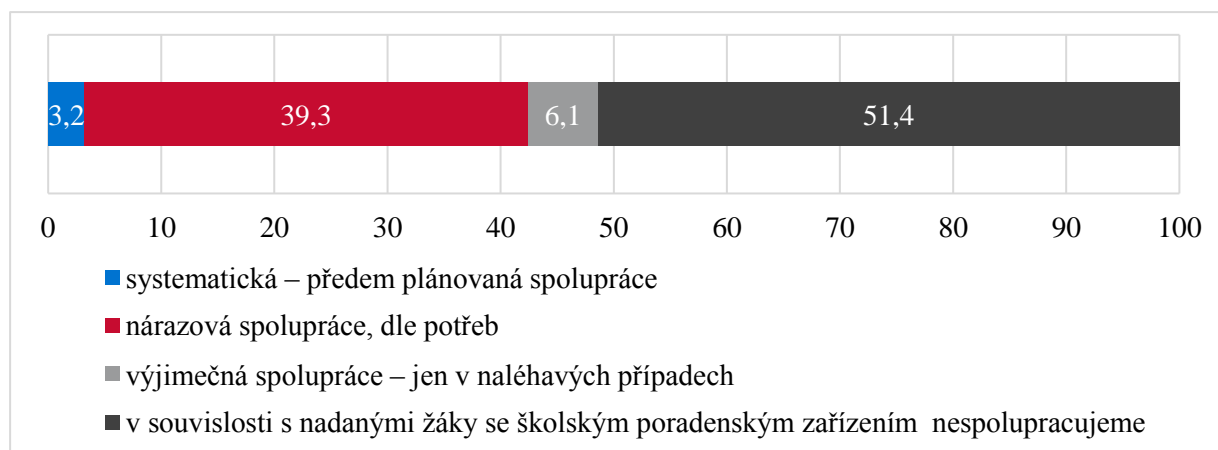
V obdobně koncipovaném šetření České školní inspekce, které bylo provedeno v roce 2008, uvedlo skutečnost, že identifikují nadané děti, celkem 21 % mateřských škol. Z aktuálního

šetření pak vyplývá, že k identifikaci mimořádně nadaných dětí dochází jen v cca 9 % mateřských škol. Přestože nelze porovnávat podíl nadaných dětí z roku 2008 a mimořádně nadaných dětí z roku 2016, nabízí se úvaha, zda poté, kdy se více etabloval pojem „mimořádně nadané dítě“, nepřestaly mateřské školy dbát na vyhledávání a podporu těch nadaných a nesoustředily se výhradně na děti mimořádně nadané, diagnostikované školským poradenským zařízením. V každém případě se však jeví jako žádoucí, aby se zejména v nižších stupních vzdělávání mluvilo spíše o potenciálu dítěte či žáka než o mimořádném nadání na základě diagnostiky školského poradenského zařízení.

3.3 Spolupráce s externími subjekty

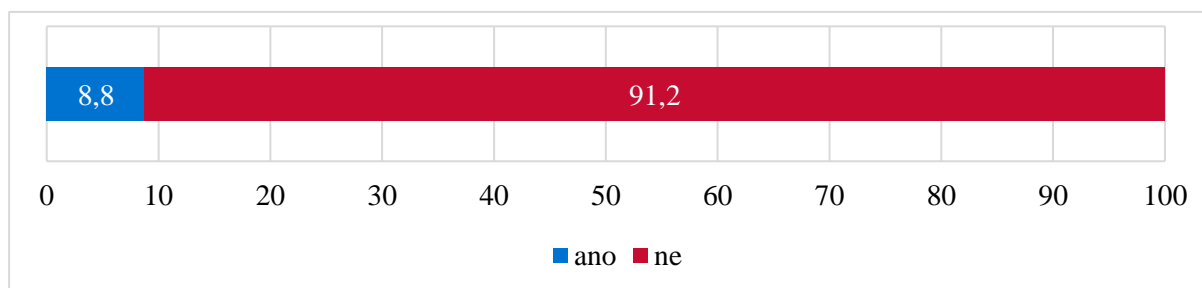
Česká školní inspekce také zjišťovala, zda školy při výchově a vzdělávání nadaných dětí spolupracují se školskými poradenskými zařízeními, případně zda získávají informace na různých tematicky zaměřených webových portálech. Podle ředitelů škol zapojených do inspekčního elektronického zjišťování s nějakým školským poradenským zařízením spolupracuje necelá polovina mateřských škol, míru spolupráce ukazuje graf č. 3.

Graf č. 3 Míra spolupráce s nějakým školským poradenským zařízením v souvislosti s nadanými dětmi – podíl škol (v %)

Tři čtvrtiny mateřských škol z těch subjektů, které spolupracují se školským poradenským zařízením, s ním kooperují při identifikaci nadání nebo mimořádného nadání dětí, dále přibližně dvě pětiny škol spolupracují na návrhu individuálního vzdělávacího plánu pro mimořádně nadané nebo nadané děti a sedmina škol s nimi individuální vzdělávací plán pro mimořádně nadané a nadané děti vyhodnocuje. Vysoký podíl mateřských škol, které v souvislosti s identifikací nadaných či mimořádně nadaných dětí s poradenskými zařízeními nespolupracují, ukazuje na přetrvávající praxi, kdy školy zaměřují pozornost především na děti se speciálními vzdělávacími potřebami, zatímco dětem nadaným je věnována pozornost mnohem menší.

Graf č. 4 Využití webových portálů pro podporu nadaných dětí – podíl škol (v %)

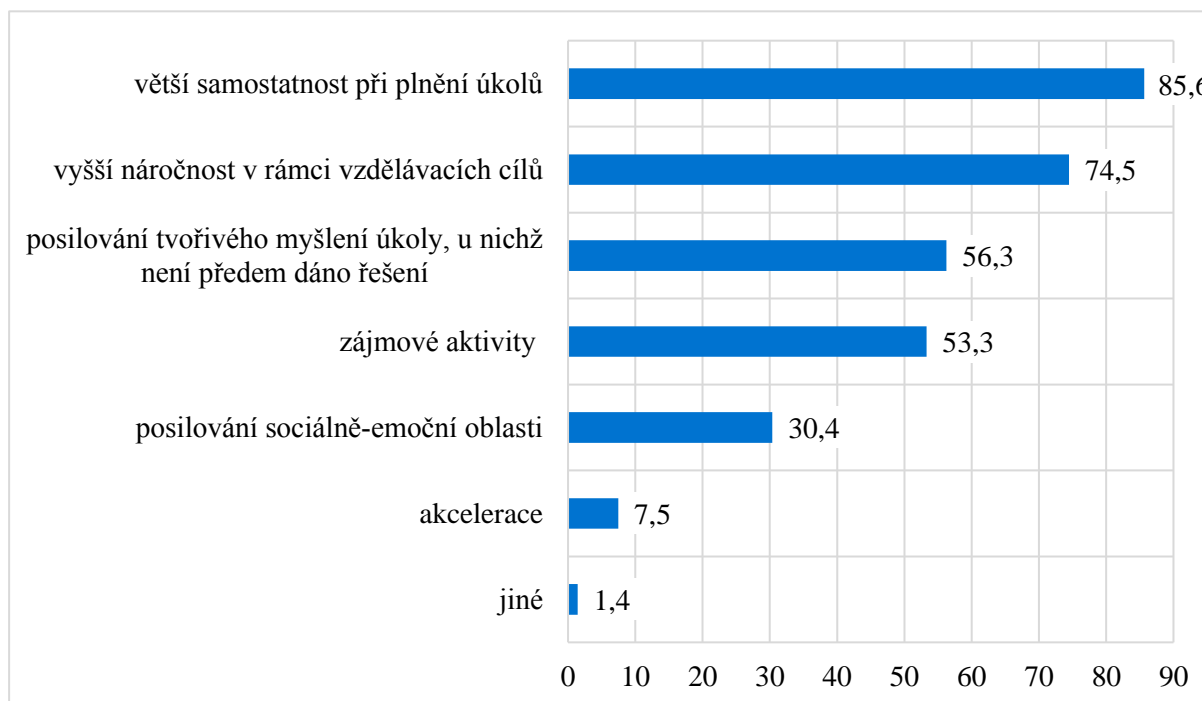

Pouze necelá desetina mateřských škol zapojených do elektronického zjišťování využívá pro podporu nadaných dětí při vzdělávání různé tematicky zaměřené webové portály, přičemž přibližně čtvrtina z nich má nejlepší zkušenosti se stránkami mezinárodní společenské organizace Mensa (<http://www.mensa.cz/>) nebo s metodickým portálem RVP (<http://rvp.cz/>). Více než desetina ředitelů uvedla, že využívá soukromé stránky <http://www.nadanedite.cz/> a necelá desetina ředitelů má výborné zkušenosti s webovými stránkami Centra rozvoje nadaných dětí působícího při Katedře psychologie Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity (<http://www.nadanedeti.cz/>).

3.4 Metody a formy práce s nadanými dětmi

Více než tři čtvrtiny mateřských škol (77,6 %) zapojených do elektronického zjišťování využívají při vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných dětí speciální formy práce. Četnost používání jednotlivých forem práce ukazuje graf č. 5.

Graf č. 5 Formy práce využívané při vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných dětí – podíl škol (v %)

Uvedené využívané formy práce odpovídají obecným doporučením na individualizaci pedagogického přístupu a obohacování vzdělávacího obsahu. Akcelerace vzdělávací cesty dítěte jako forma podpory mimořádného nadání je dle předpokladu využívána zřídka. Jako

jiné formy školy nejčastěji uváděly metodu NTC Learning³, účast na soutěžích a pomoc mladším dětem.

V rámci prezenční inspekční činnosti na vzorku 926 mateřských škol bylo mimo jiné zjišťováno a ověřováno, jakými způsoby školy nadané děti podporují.

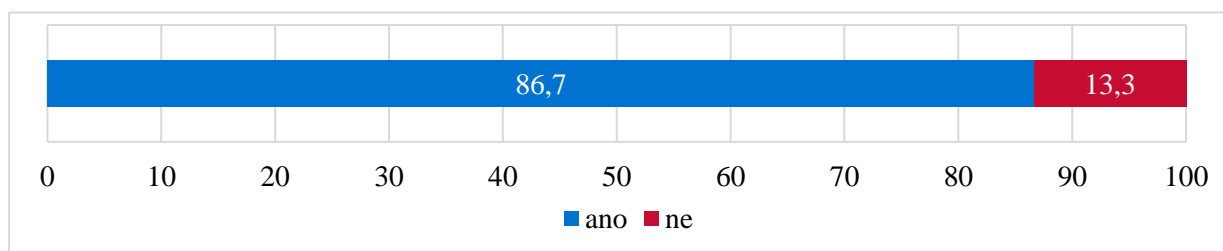
Tabulka č. 2 Jakým způsobem podporujete nadané děti? – podíl škol (v %)

Podpůrná opatření	Podíl
individuální přístup	92,0
diferenciace úkolů	57,0
nadstandardní nabídka zájmových aktivit	27,1
jiné	1,3

Zjištění z prezenční inspekční činnosti v tomto případě korespondují s odpověďmi ředitelů v elektronickém dotazníku a odpovídají relevantním pedagogickým doporučením týkajícím se způsobů podpory nadání v rámci pedagogického procesu. Jako jiné způsoby ředitelé navštívených škol nejčastěji uváděli spolupráci s rodinou a také metodu NTC Learning.

Během prezenční inspekční činnosti Česká školní inspekce uskutečnila celkem 3 013 hospitací v mateřských školách. Nadané děti byly přítomny ve 2,5 % hospitovaných hodin, přičemž v naprosté většině z nich jim byla poskytnuta vhodná podpora především formou individualizace pedagogického přístupu (graf č. 6).

Graf č. 6 Vhodná podpora nadaných dětí – podíl hospitací (v %)

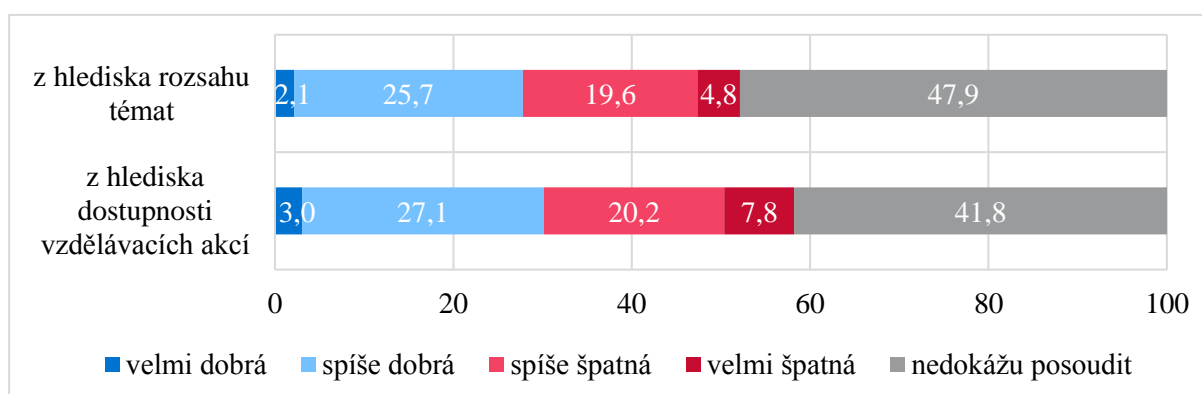
3.5 Podpora a vzdělávání pedagogů

Pouze v necelé třetině mateřských škol (30,5 %), které byly zapojeny do inspekčního elektronického zjišťování, byla oblast podpory nadání součástí plánování personálního rozvoje pedagogů. V průměru se nějaké vzdělávací akce v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (dále „DVPP“) v oblasti podpory nadání zúčastnilo 7,2 % pedagogů školy, přičemž pokud byla oblast podpory nadání součástí plánování personálního rozvoje pedagogů, byl tento průměr 19,7 % pedagogů školy oproti 1,9 % pedagogů škol, v kterých oblast podpory nadání součástí plánování nebyla. V 71 % škol se v posledních třech letech ani jeden učitel nezúčastnil ani jedné vzdělávací akce v rámci DVPP, která by byla zaměřena na podporu práce s nadanými.

³ NTC Learning je unikátní systém učení dětského mozku za pomoci cvičení, která mají vědecký základ v průkaznosti zvýšení efektivity využívání mozkové kapacity v dětském věku.
Dostupné z: <http://deti.mensa.cz/index.php?pg=ntc--metoda>

Graf č. 7 Hodnocení nabídky DVPP v oblasti podpory nadání – podíl škol (v %)

Více než dvě pětiny ředitelů či ředitelky mateřských škol nedokázaly nabídku DVPP v oblasti podpory nadání posoudit, a to ani z hlediska rozsahu témat, ani z hlediska dostupnosti vzdělávacích akcí. Zjištění svědčí o faktu, že téma podpory nadání není zatím pro mateřské školy podstatným tématem. Ze zbývajících pak přibližně polovina ředitelů či ředitelky hodnotila nabídku DVPP z obou pohledů jako velmi a spíše dobrou. Poměrně významná část ředitelů (téměř 8 %) hodnotila dostupnost DVPP v oblasti podpory nadání jako velmi špatnou, což může být jednou z příčin velmi nízkého podílu proškolených pedagogů. Podstatné však je, že pouze čtvrtina zapojených škol je s nabídkou spokojena. Zde se tedy nabízí značný prostor pro činnost dalších organizací, které mohou tento nepříznivý stav pomoci napravit.

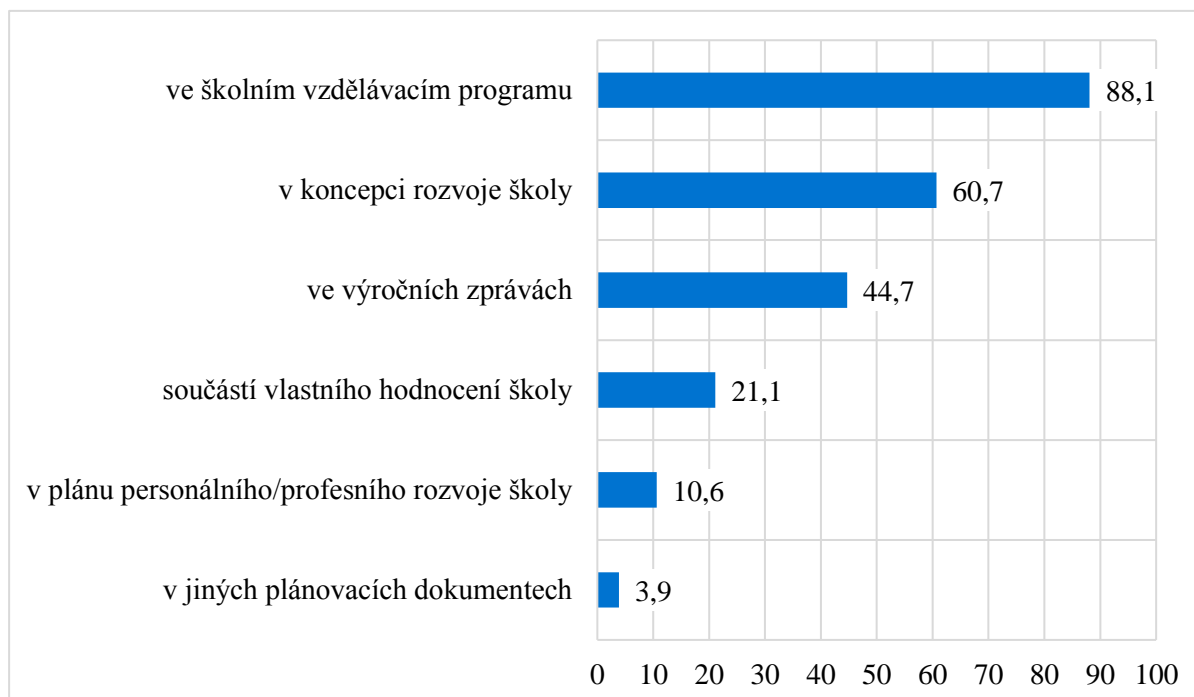
Česká školní inspekce rovněž zjišťovala, jakou pomoc by ředitelé mateřských škol uvítali od externího mentora nebo konzultanta. Podle aktuální situace v mateřských školách by 67,1 % ředitelů či ředitelky škol volilo podporu pro pedagoga k jeho práci s nadanými a 52 % ředitelů či ředitelky by přivítalo přímou účast externího odborníka při práci s nadanými dětmi (na tomto místě lze připomenout, že Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání v rámci tzv. šablon s takto koncipovanou podporou škol počítá). Více než 19 % vedoucích pracovníků mateřských škol by tak v obou oblastech nějakou formu podpory přivítalo.

4 Podpora nadaných, talentovaných a mimořádně nadaných žáků v základním vzdělávání

4.1 Systém podpory nadání

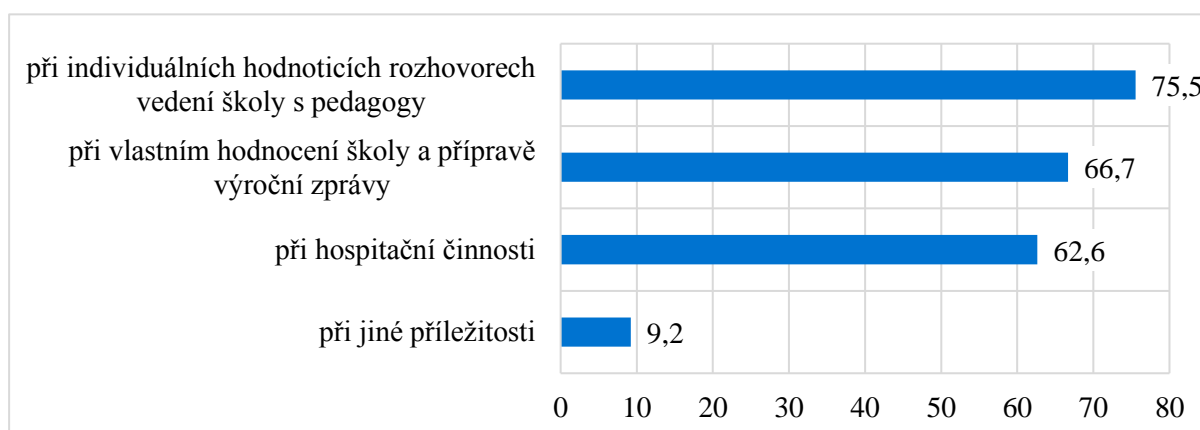
Rozvoj nadání a péče o nadané žáky byl ve většině základních škol (88,5 %) zapojených do inspekčního elektronického zjišťování (celkem bylo do elektronického zjišťování zapojeno 975 základních škol) součástí strategického plánování školy. Tato problematika byla častěji začleněna do plánování u plně organizovaných škol než u základních škol jen s 1. stupněm (o více než 5 procentních bodů).

Graf č. 8 Rozvoj nadání a péče o nadané je obsažen – podíl škol (v %)

Obdobně jako v případě mateřských škol mají i základní školy rozvoj nadání většinou zpracován ve školním vzdělávacím programu, což nejlépe umožňuje realizovat konkrétní podpůrná opatření. Absence nedostatečného systematického vyhodnocování a reflexe potřeb pedagogů v oblasti vzdělávání vyplývající z grafu č. 8 platí pro základní školy obdobně jako pro školy mateřské. Jako jiné dokumenty ředitelé či ředitelky nejčastěji zmiňovali plán školy, individuální vzdělávací plán, plán výchovného poradce, minimální preventivní program, školní řád nebo plány předmětových komisí.

Graf č. 9 Kvalita systému péče o nadání je pravidelně vyhodnocována – podíl škol (v %)

Kvalita systému péče o nadání je pravidelně vyhodnocována v 62,1 % základních škol (56,8 % základních škol jen s 1. stupněm, 66,9 % základních škol plně organizovaných). Nejčastěji se tak děje při individuálních hodnoticích rozhovorech vedení školy s pedagogy (tuto možnost častěji uváděli ředitelé škol jen s 1. stupněm). Dvě třetiny ředitelů vyhodnocují péči o nadané žáky při vlastním hodnocení školy a při přípravě výroční zprávy (tuto okolnost naopak častěji uváděli ředitelé plně organizovaných škol). Podíl základních škol, které vedle individuálních rozhovorů s pedagogy využívají i systémovější způsoby vyhodnocení kvality péče o nadané žáky, je významně vyšší než u mateřských škol. Tento stav je způsoben

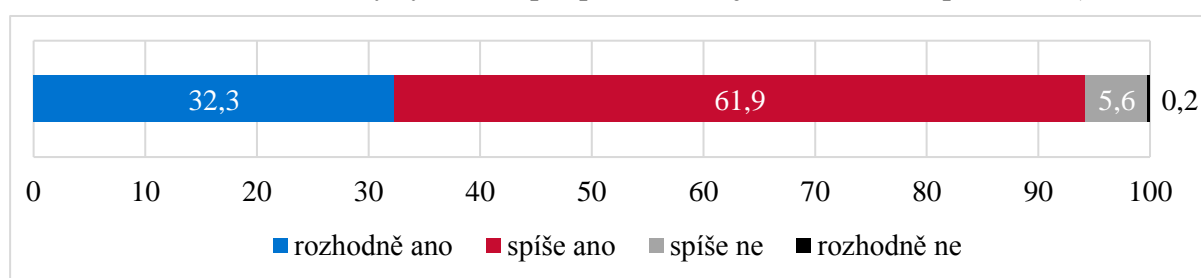
pravděpodobně i tím, že oproti mateřským školám byla v posledních letech základním školám věnována z hlediska podpory nadání pozornost, včetně realizace projektů podpořených z Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost. Jako jinou příležitost polovina ředitelů uvedla pedagogické rady, v menší míře zmiňovali zprávy předmětových komisí, kontrolu plnění individuálního vzdělávacího plánu nebo konzultace s rodiči.

Tabulka č. 3 Pedagogický pracovník pověřený koordinací péče o nadané žáky – podíl škol (v %)

Pedagogický pracovník	Podíl
člen vedení školy (ředitel, zástupce ředitele)	31,4
výchovný poradce	72,4
koordinátor ŠVP	12,7
školní psycholog	5,7
školní speciální pedagog	13,4
jiný pedagogický pracovník	10,2

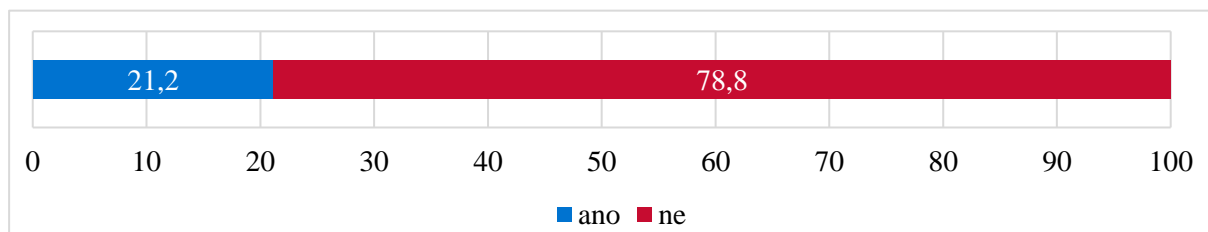
Pouze necelá třetina základních škol zapojených do elektronického zjišťování uvedla, že má nějakého pedagogického pracovníka, který je pověřen koordinací péče o nadané žáky. Tento stav nekoresponduje s pedagogickými doporučeními a podporuje domněnku, že školám se příliš nedaří nadání žáků identifikovat, a necítí proto potřebu ustanovit příslušného koordinátora (nemusí jít o specializovanou pozici, jde jednoduše o pedagogického pracovníka, který má tyto záležitosti systematicky na starosti). Nejčastěji jsou koordinací pověřeni výchovní poradci (hlavně v plně organizovaných školách – 82,6 % oproti 47,6 % jen s 1. stupněm). V polovině škol jen s 1. stupněm tuto funkci zastávají členové vedení školy (tj. ředitel nebo zástupce ředitele), v plně organizovaných školách tato situace nastává jen ve 23,9 % škol. Jako jiné pedagogické pracovníky ředitelé uváděli pouze učitele (např. třídní, 1. stupně, zaměřeni na speciální pedagogiku apod.). I zde se nabízí využití tzv. šablon v rámci evropských financí.

Graf č. 10 Klima školy významně přispívá k rozvoji nadání žáků – podíl škol (v %)

Ředitelé téměř všech škol se domnívají, že klima jejich školy významně přispívá k rozvoji nadání žáků, přičemž necelá třetina je o tom rozhodně přesvědčena. Tento názor odpovídá obecněji sdílenému mínění, že vnitřní klima (ve škole, ve třídě, ve vyučovací hodině) je faktorem, který významnou měrou podporuje či limituje podmínky pro rozvoj každého žáka bez ohledu na jeho nadání.

Graf č. 11 Realizace projektů zaměřených na podporu nadání v posledních pěti letech – podíl škol (v %)

Pouze přibližně pětina základních škol, kterých se Česká školní inspekce elektronicky dotazovala, realizovala v posledních pěti letech nějaký projekt zaměřený na podporu nadání. Školy preferují spíše plošné formy podpory, mezi něž řadí vytváření příznivého klimatu jako podpůrného faktoru pro všechny žáky, než formy specifické, jako jsou právě projekty na podporu nadání.

Nejčastěji školy zmiňovaly pořádání různých předmětových soutěží a olympiád. Dále uváděly různé projekty, které žáky rozvíjely v různých oblastech – např. podpora cizích jazyků (jazykové kurzy, zřízení tříd s rozšířenou výukou cizích jazyků, zahraniční pobyty apod.), podpora technického a přírodovědného vzdělávání (rozšíření výuky, zavedení nepovinných předmětů a kroužků atd.), podpora sportovního nadání (opět rozšíření výuky, pořádání sportovních her apod.).

Tabulka č. 4 V které z oblastí byl projekt přínosný – podíl škol (v %)

Oblast	Podíl
v identifikaci nadaných žáků	42,4
v motivaci nadaných žáků	82,8
v rozvoji nadání žáků	86,2
v jiné oblasti – jaké	4,4
konkrétní přínos projektu jsme nezaznamenali	0,5

Více než čtyři pětiny škol zaregistrovaly přínos v rozvoji nadání žáků a v jejich motivaci a více než dvěma pětina škol pomohl projekt v identifikaci nadaných žáků, přičemž tuto oblast uvedli častěji ředitelé plně organizovaných škol (46,8 % oproti 35,4 % jen s 1. stupněm).

4.2 Vyhledávání a identifikace nadání

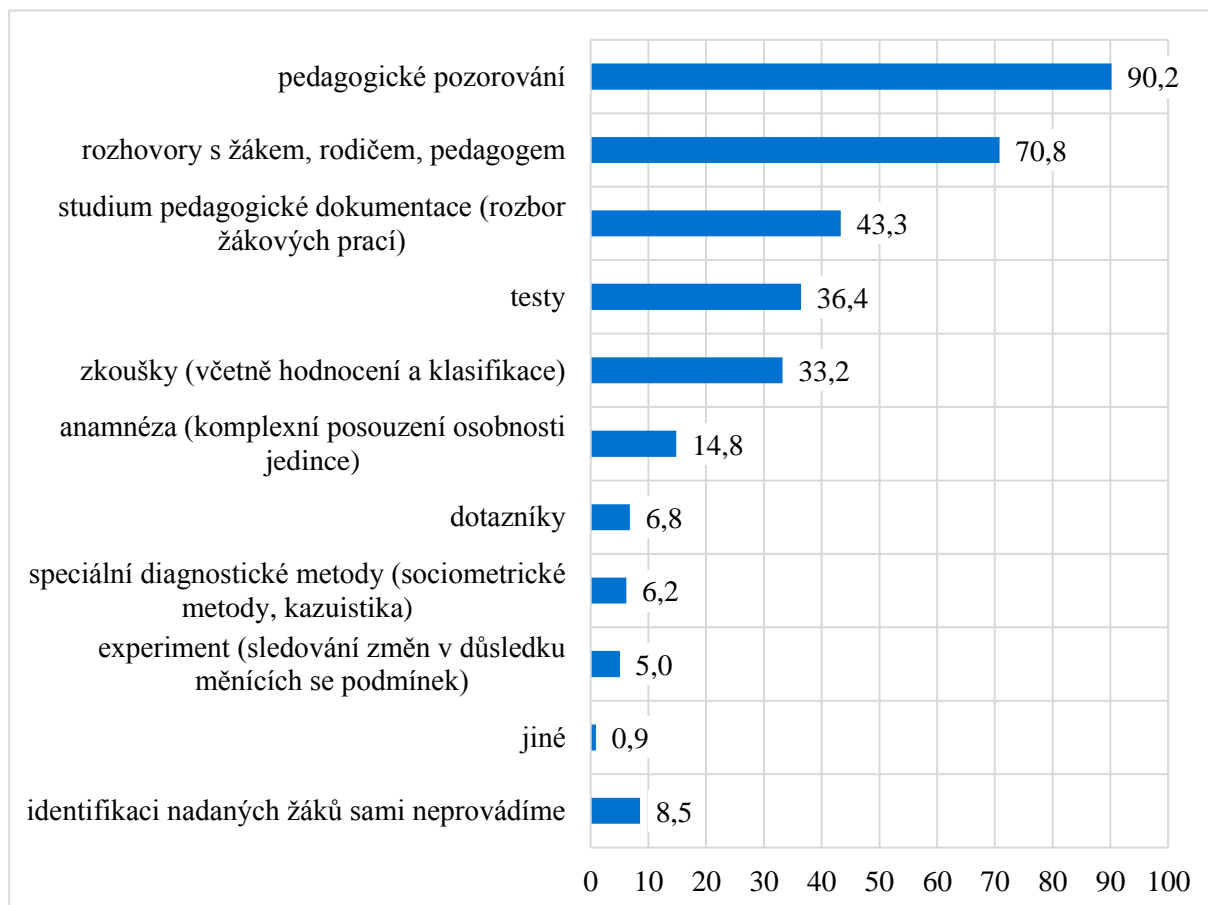
Česká školní inspekce v rámci inspekčního elektronického zjišťování získala rovněž odhady ředitelů škol týkající se podílu nadaných žáků (nikoli žáků mimořádně nadaných, tedy diagnostikovaných) v jejich škole ve školním roce 2015/16. Výsledky jsou shrnuty v tabulce č. 5.

Tabulka č. 5 Průměrný podíl nadaných žáků mezi žáky oslovených škol a podíl škol, ve kterých se vyskytoval alespoň jeden nadaný žák v dané oblasti nadání ve školním roce 2015/16 (v %)

Oblast	Průměrný podíl nadaných žáků	Podíl škol
v rozumových schopnostech	4,0	71,0
v pohybových dovednostech	5,4	65,7
v manuálních dovednostech	3,2	47,9
v uměleckých dovednostech	4,1	63,2
v sociálních dovednostech	3,2	42,7

Nejvyšší průměrný podíl nadaných žáků ve školním roce 2015/16 uvedli ředitelé v pohybových dovednostech, tito žáci byli zapsáni do necelých dvou třetin oslovených škol. Nejvíce škol uvedlo, že má alespoň jednoho žáka nadaného v rozumových dovednostech. Uvedené průměrné podíly žáků v jednotlivých oblastech nadání korespondují s údaji s odborné literatury, kde se uvádí 10–15 % nadaných bez rozlišení druhu nadání z celkové populace.

Graf č. 12 Metody pedagogické diagnostiky využívané pro vyhledávání nadaných žáků – podíl škol (v %)

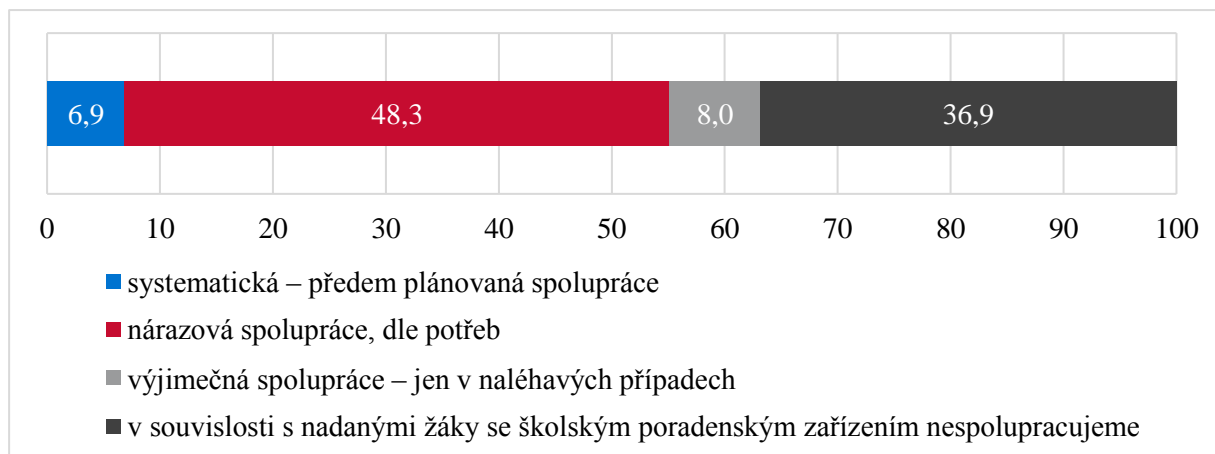
Pouze necelých 9 % základních škol zapojených do elektronického zjišťování identifikaci nadaných žáků samostatně neprovádí. Ostatní školy pro diagnostiku nadaných využívaly nejčastěji pedagogické pozorování, rozšířenou metodou jsou i rozhovory s žákem, jeho rodiči a pedagogy. Testy a zkoušky ve vyšší míře využívají plně organizované základní školy než školy jen s 1. stupněm. Uvedené metody a jejich zastoupení odpovídají pedagogickým doporučením, která preferují vědomé, cílené a včasné vyhledávání nadaných žáků formou pozorování, rozhovorů a následných případných doporučení zákonným zástupcům k vyšetření ve školských poradenských zařízeních.

4.3 Spolupráce s externími subjekty

Při výuce nadaných žáků mohou školy spolupracovat s externími subjekty, hledat inspiraci pro výuku na tematicky zaměřených webových stránkách, případně využít informace od krajských koordinátorů péče o nadané a koordinátorů sítě podpory nadání. Kontakty na krajské koordinátory lze vyhledat na specifických stránkách spravovaných Národním institutem pro další vzdělávání – www.talentovani.cz.

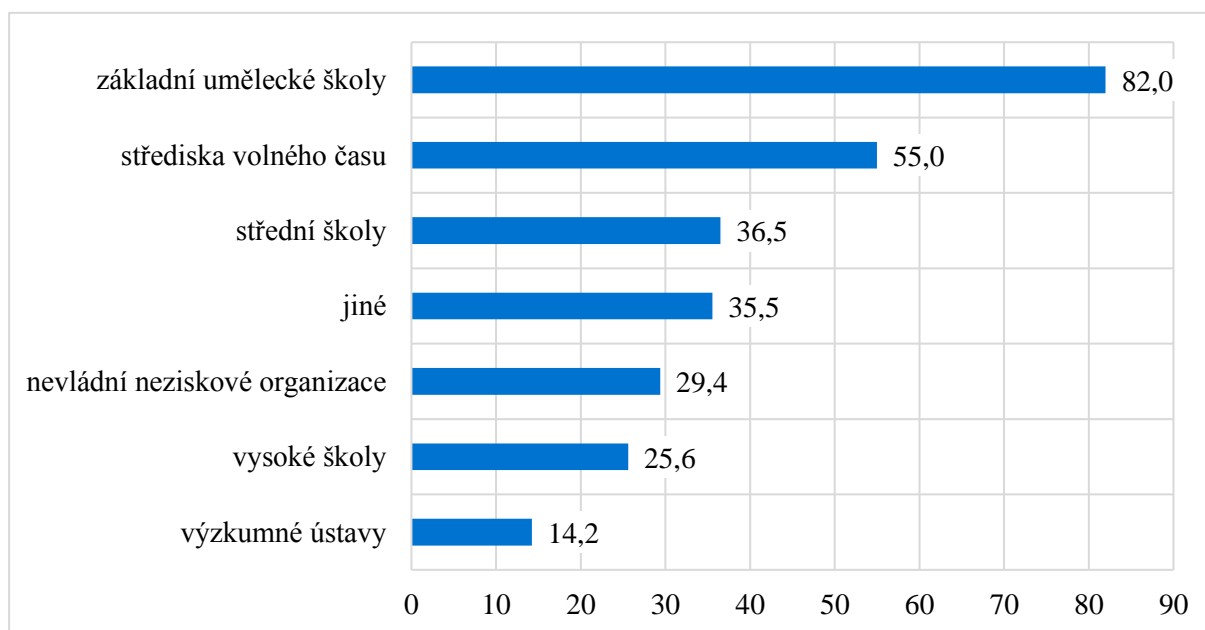
Pokud jde o spolupráci s externími subjekty, v případě základních škol zapojených do elektronického zjišťování lze konstatovat, že s nějakým školským poradenským zařízením spolupracují necelé dvě třetiny z nich. Míru spolupráce pak ukazuje graf č. 13.

Graf č. 13 Míra spolupráce s nějakým školským poradenským zařízením v souvislosti s nadanými žáky – podíl škol (v %)

Ze škol, které spolupracují s nějakým školským poradenským zařízením, více než čtyři pětiny škol kooperují se školským zařízením při identifikaci nadání nebo mimořádného nadání žáků, více než polovina škol spolupracuje s poradenskými zařízeními na návrhu individuálního vzdělávacího plánu pro mimořádně nadané nebo nadané děti a více než čtvrtina škol individuální vzdělávací plán pro mimořádně nadané a nadané děti se školskými poradenskými zařízeními vyhodnocuje. Podíl základních škol, které v souvislosti s identifikací a podporou nadaných či mimořádně nadaných dětí dosud se školským poradenským zařízením nespolupracují, je velmi vysoký a poukazuje na nesystematičnost při vyhledávání nadání. Spolupráci se školským poradenským zařízením je třeba vnímat jako velmi důležitou součást podpory nadaných žáků.

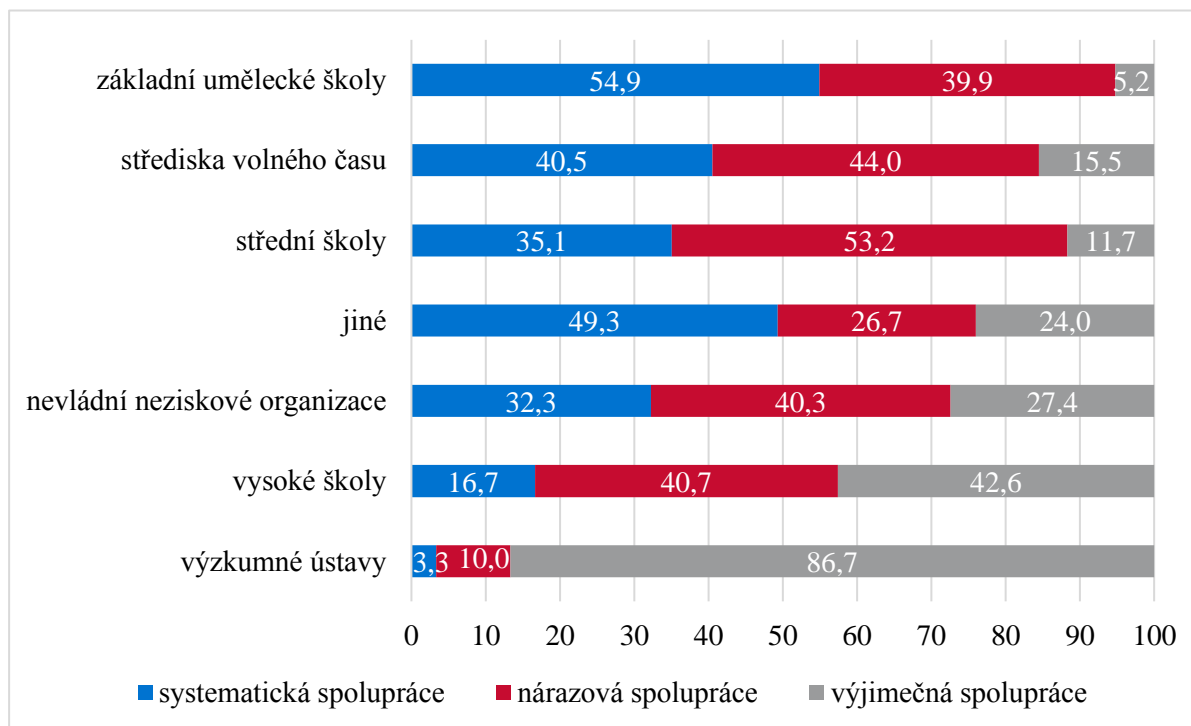
Graf č. 14 Spolupráce s dalšími subjekty v případě projevu nadání nebo mimořádného nadání žáka – podíl škol (v %)

Více než pětina základních škol má nastavenou spolupráci s dalšími subjekty v případě projevu nadání nebo mimořádného nadání žáka v některé konkrétní oblasti. Nejčastěji jde o spolupráci

se základní uměleckou školou, přičemž ve více než polovině z těchto škol jde o spolupráci systematickou (graf č. 15). Otázkou je, zda jsou touto formou podporováni i žáci, kteří jsou nadaní v uměleckých oblastech, ale do ZUŠ pravidelně nechodí (například z důvodu ekonomických či kvůli omezené dopravní obslužnosti). Naopak nejméně často školy spolupracují s výzkumnými ústavami a i u těch škol, které s takovými zařízeními spolupracují, jde o spolupráci pouze výjimečnou.

Graf č. 15 Míra spolupráce s dalšími subjekty v případě projevu nadání nebo mimořádného nadání žáka – podíl škol (v %)

Webové portály pro podporu nadaných žáků využívá jen 17,2 % škol zapojených do elektronického zjišťování (celkem zapojeno 975 základních škol), přibližně čtvrtina z těchto škol má nejlepší zkušenosti s metodickým portálem RVP (<http://rvp.cz/>), pětina škol pak se stránkami mezinárodní společenské organizace Mensa (<http://www.mensa.cz/>). Okolo 15 % škol je spokojeno se stránkami <http://www.proskoly.cz/> a s portálem <http://talentovani.cz/>, který vznikl v projektu Systém péče o nadané v přírodních vědách – PERUN realizovaném Národním institutem pro další vzdělávání. Více než desetina ředitelů zapojených základních škol uvedla, že využívá stránky <http://www.nadanedite.cz/> a necelá desetina ředitelů má výborné zkušenosti s webovými stránkami Centra rozvoje nadaných dětí Katedry psychologie Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity (<http://www.nadanedeti.cz/>).

V rámci inspekčního elektronického zjišťování bylo také sledováno, zda školy vědí, kdo je jejich krajským koordinátorem péče o nadané a koordinátorem sítě podpory nadání⁴.

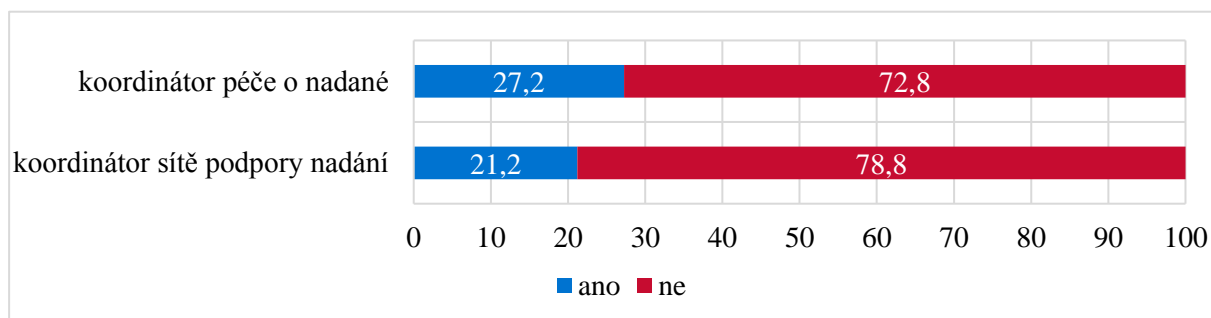
⁴ Cílem Systému podpory nadání je maximální rozvoj a plné využití potenciálu všech žáků včetně rozvoje jejich tvořivosti, a to již od předškolního věku. Tato podpora je dlouhodobá a systematická. Zahrnuje oblasti formálního, zájmového i neformálního vzdělávání.

Páteří systému jsou v oblasti koordinace Krajské sítě podpory nadání. Ve všech krajích ČR tak za přispění Krajského koordinátora, který působí na pracovištích NIDV, vznikají Krajské sítě podpory nadání a krajské koordinační skupiny.

Podrobnosti na portálu NIDV www.talentovani.cz.

Povědomost škol o těchto koordinátorech je však poměrně nízká (graf č. 16), což jistě souvisí se skutečností, že krajský koordinátor sítě podpory nadání začal působit při Národním institutu pro další vzdělávání ve všech krajích až v roce 2016. Každopádně však jde o výraznou příležitost ke zlepšení procesu poskytování metodické podpory pro práci s nadanými.

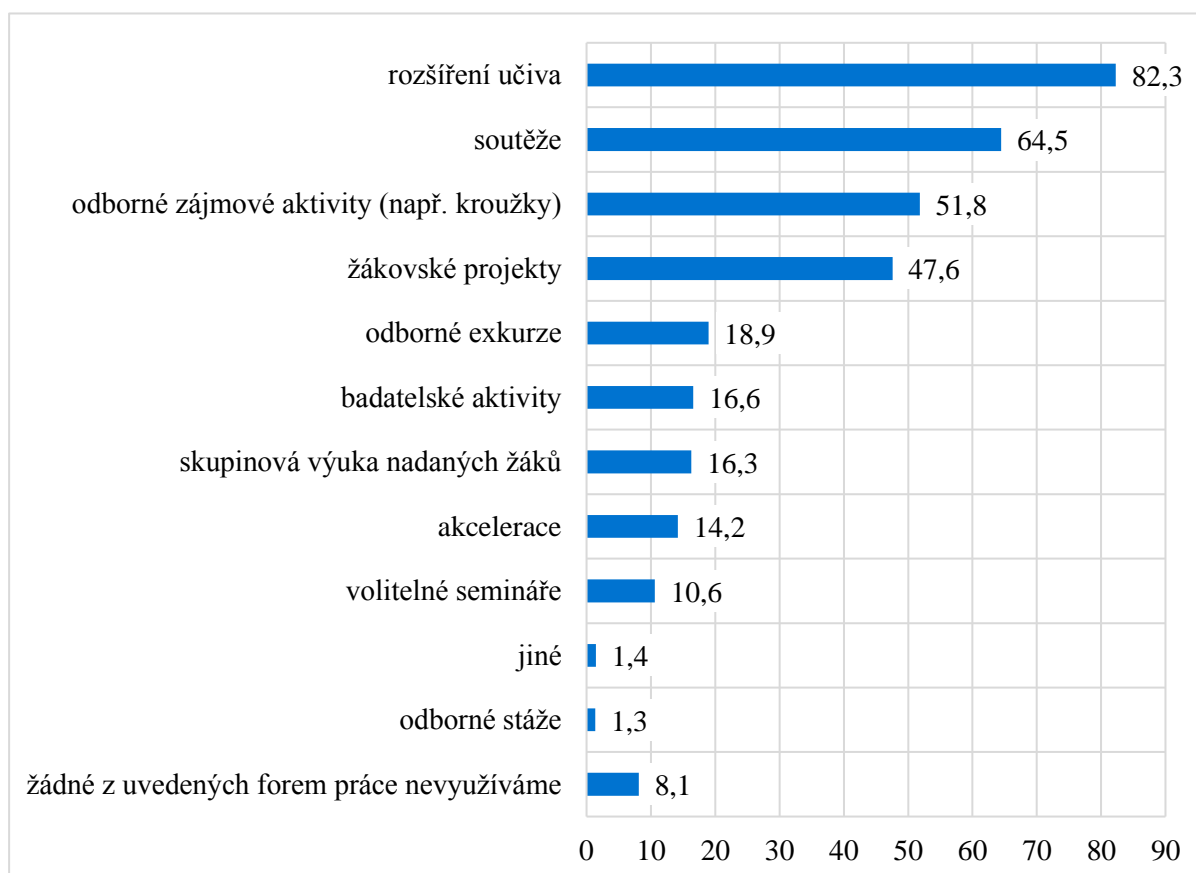
Graf č. 16 Znalost krajského koordinátora péče o nadané a krajského koordinátora sítě podpory nadání – podíl škol (v %)

4.4 Metody a formy práce s nadanými žáky

Česká školní inspekce také zjišťovala, jaké metody a formy školy uplatňují při výuce nadaných a mimořádně nadaných žáků, jaká podpůrná opatření školy přijímají pro rozvoj jejich nadání a zda školy realizují školní kola soutěží a olympiád, případně v jakých předmětech.

Graf č. 17 Formy práce využívané při výuce nadaných a mimořádně nadaných žáků – podíl škol (v %)

Většina oslovených základních škol (z celkového počtu 975 základních škol zapojených do elektronického zjišťování) svým nadaným a mimořádně nadaným žákům obohacuje učivo. Necelé dvě třetiny škol nabízejí žákům účast v různých soutěžích. Naopak pouze přibližně desetina škol nabízí těmto žákům volitelné semináře. Nejrozšířenější formy práce s nadanými a mimořádně nadanými žáky uvedené v grafu č. 17 odpovídají pedagogickým doporučením na individualizaci pedagogického přístupu, obohacování a rozšiřování učiva a v případě mimořádného nadání na akceleraci vzdělávací cesty. Jako jinou formu práce školy uváděly nejčastěji výuku mimořádně nadaného žáka ve vyšším ročníku. Školy, které uvedly, že nevyužívají žádnou formu práce s nadanými žáky, nemají identifikované žádné nadané a mimořádně nadané žáky.

V rámci prezenční inspekční činnosti bylo zjišťováno a ověřováno, jaká podpůrná opatření školy pro mimořádně nadané (tedy diagnostikované) žáky využívají a jakým způsobem jsou podporováni nadaní žáci. Nadaní a mimořádně nadaní žáci se vyskytovali v 80,5 %, resp. v 38,8 % navštívených škol (prezenční inspekční činnost byla provedena na vzorku 717 základních škol).

Tabulka č. 6 Podpůrná opatření využívaná pro mimořádně nadané žáky – podíl škol (v %)

Podpůrná opatření	Podíl
podpora účasti na soutěžích a olympiádách	76,0
speciální metody, postupy, formy a prostředky vzdělávání (např. individualizovaná, projektová výuka)	55,2
úpravy organizace vzdělávání (např. individuální vzdělávací plán)	39,6
didaktické pomůcky	30,3
rozšířená výuka některých předmětů nebo skupin předmětů	26,0
podpora účasti na zahraničních akcích a pobytech	20,4
pedagogicko-psychologické služby	19,2
stipendia	0,8

Nejčastěji školy podporují mimořádně nadané žáky v účasti na soutěžích a olympiádách, což je možno považovat za důležitý, avšak doplňkový způsob podpory. Podíl škol, které při prezenční inspekční činnosti vykazaly tuto formu podpory, byl ještě vyšší, než podíl deklarovaný v rámci elektronického zjišťování. Více než polovina škol uvedla, že využívá při výuce speciální metody, postupy, formy a prostředky vzdělávání, což je spolu s případnými úpravami organizace vzdělávání systematictější forma podpory. Pouze minimum škol (a zpravidla škol soukromých) mimořádně nadané žáky podporovalo formou stipendií.

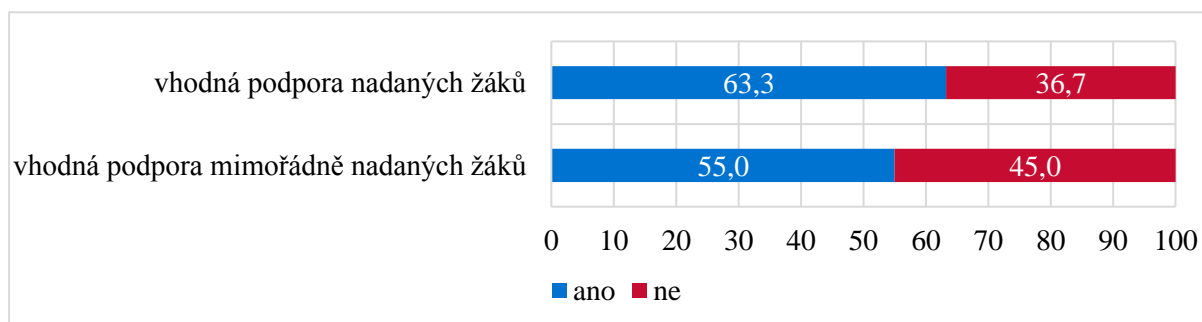
Tabulka č. 7 Podpora nadaných žáků – podíl škol (v %)

Způsoby podpory	Podíl
individuální přístup v hodině	85,0
diferenciace úkolů ve výuce	84,4
podpora účasti na soutěžích a olympiádách	79,7
zapojení do projektů	53,5
nadstandardní nabídka zájmových aktivit	24,1
rozšířená výuka některých předmětů nebo skupin předmětů	15,9
jiný způsob	3,2

Nadané žáky školy nejčastěji podporují individuálním přístupem v hodině, diferenciací úkolů, tedy formou doporučené individualizace pedagogického přístupu, a při účasti na soutěžích

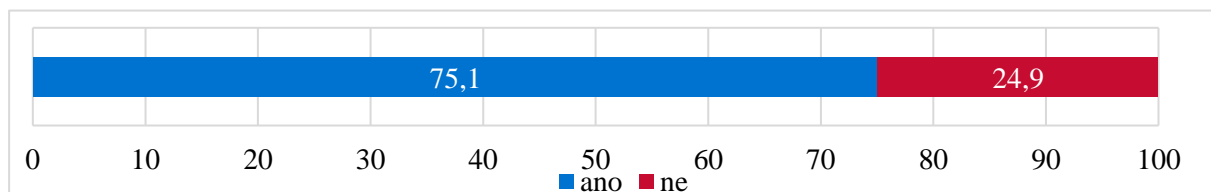
a olympiádách. Pouze v necelé šestině škol využívají pro nadané žáky možnost rozšíření výuky některých předmětů nebo skupin předmětů.

Graf č. 18 Vhodná podpora nadaných a mimořádně nadaných žáků – podíl hospitací (v %)

Česká školní inspekce v rámci prezenční inspekční činnosti provedla v 8 888 hodinách hospitační činnost, přičemž nadaní žáci byli přítomni (dle zjištění inspekčních pracovníků v kombinaci se sdělením pedagogů) v 18,4 % hospitovaných hodin a mimořádně nadaní žáci diagnostikovaní školským poradenským zařízením byli přítomni pouze v 1,8 % hodin. Vhodná podpora nadaných či mimořádně nadaných žáků (individuální přístup, diferenciací úkolů, obohacování učiva apod.) byla pozorována v 55 %, resp. 63,3 % hodin, ve kterých byli tito žáci přítomni.

Graf č. 19 Realizace školních kol žakovských soutěží a předmětových olympiád – podíl škol (v %)

Tři čtvrtiny základních škol zapojených do inspekčního elektronického zjišťování realizují školní kola žakovských soutěží a předmětových olympiád. Nejčastěji jde o soutěže v předmětech matematika (okolo 90 % škol), český jazyk (přes 50 %), dějepis (přes 40 %). Okolo 30 % škol pořádá soutěže a olympiády v předmětech anglický jazyk, tělesná výchova, zeměpis a přírodopis. Přibližně třetina škol také pořádá recitační soutěže a šestina škol organizuje pěvecké soutěže. Pořádání žakovských soutěží, resp. účast nadaných žáků v těchto soutěžích je velmi vhodným doplňkovým způsobem podpory nadání žáků.

Pouze dvě ze všech základních škol, které byly do elektronického zjišťování zapojeny (jde o školy, které jsou v rámci subjektu společně se střední školou), získaly dotaci z programu Excellence. Jde o projekt Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, který umožňuje finančně podpořit pedagogické pracovníky základních a středních škol na základě výsledků, kterých dosáhli jejich žáci v krajských, ústředních a mezinárodních kolech soutěží,⁵ přičemž žádosti základních škol bylo možné podávat až ve školním roce 2015/2016.

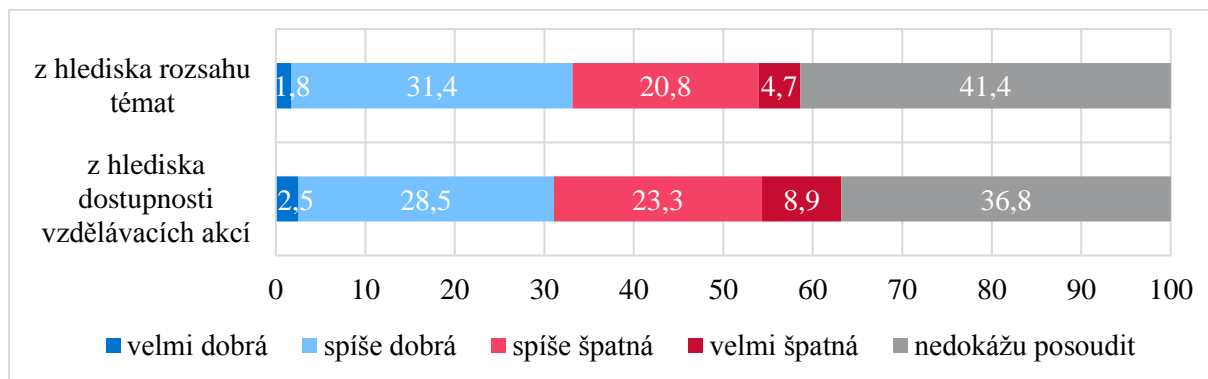
4.5 Podpora a vzdělávání pedagogů

Pouze v necelých dvou pětinach základních škol (37 % škol) zapojených do inspekčního elektronického zjišťování je oblast podpory nadání součástí plánování personálního rozvoje pedagogů. V průměru se nějaké vzdělávací akce DVPP v oblasti podpory nadání zúčastnilo

⁵ Dostupné z: <http://www.excellence.msmt.cz/>

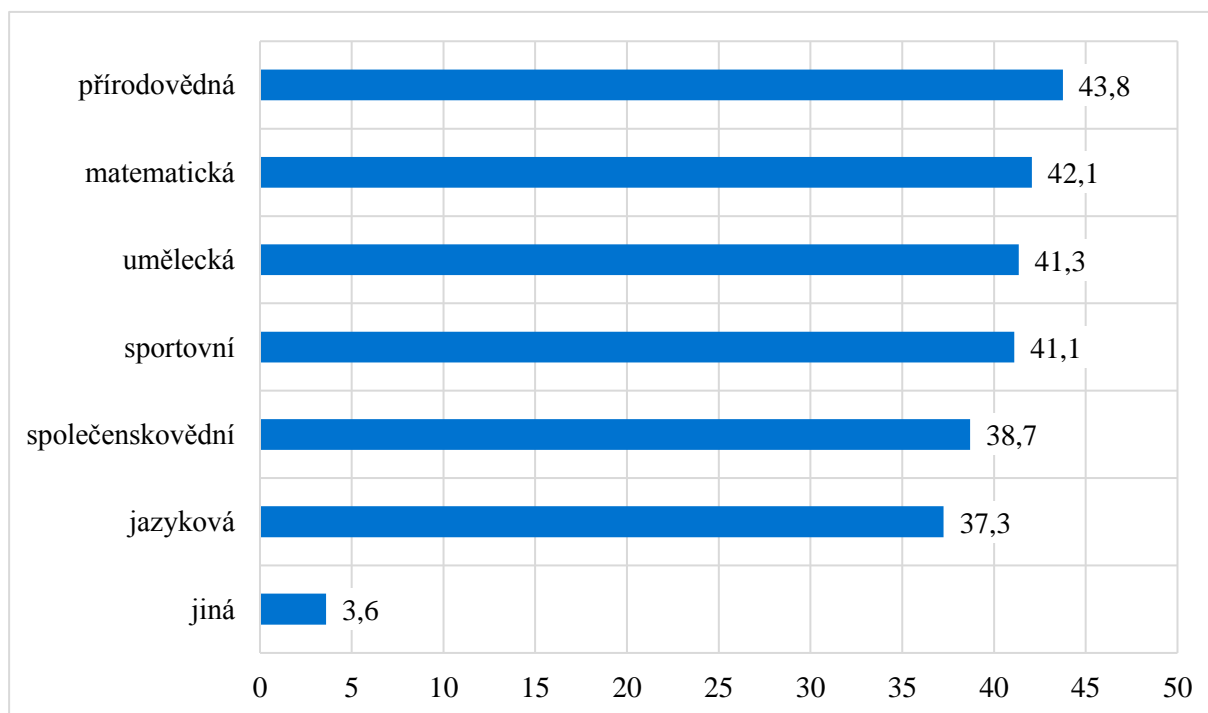
9,8 % pedagogů školy, přičemž pokud je oblast podpory nadání součástí plánování personálního rozvoje pedagogů, byl tento průměr 20,3 % pedagogů školy oproti 3,6 % pedagogů škol, v kterých oblast podpory nadání není součástí plánování. Ve více než polovině škol se v posledních třech letech žádný učitel neúčastnil jakékoli vzdělávací akce v oblasti podpory nadání v rámci DVPP.

Graf č. 20 Hodnocení nabídky DVPP v oblasti podpory nadání – podíl škol (v %)

Současnou nabídku DVPP v oblasti podpory nadání z hlediska rozsahu témat a dostupnosti vzdělávacích akcí nedokázalo posoudit okolo dvou pětín ředitelů, což může vyplývat ze skutečnosti, že těchto vzdělávacích akcí se účastní velmi malá část pedagogů. Stejně jako u mateřských škol i ředitelé či ředitelky základních škol hodnotili často dostupnost vzdělávacích akcí jako velmi špatnou. V grafu č. 21 je vidět, nakolik v jednotlivých oblastech nadání ředitelé postrádají vzdělávací akce DVPP. Podstatné však je, že pouze okolo 30 % zapojených škol je s nabídkou spokojeno. Nabízí se tedy obdobně jako v případě mateřských škol prostor pro činnost dalších organizací, které mohou pomoci tento nepříznivý stav napravit.

Graf č. 21 Vzdělávací akce DVPP v uvedených oblastech nadání, které školy postrádají – podíl škol (v %)

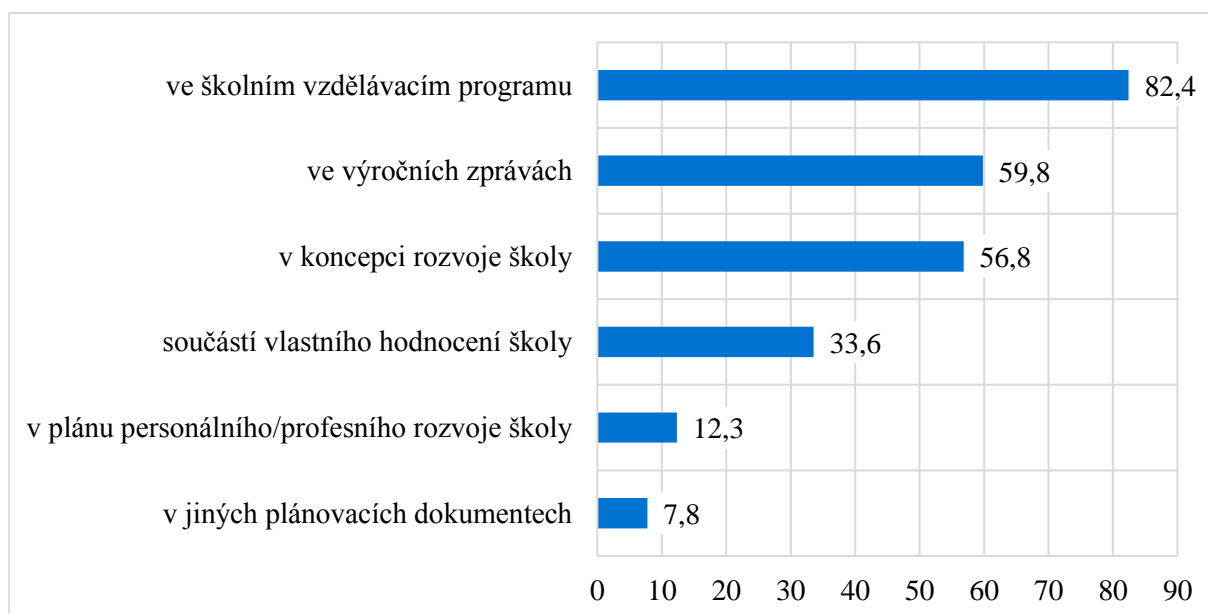
Přibližně tři pětiny ředitelů základních škol zapojených do elektronického zjišťování (celkem bylo zapojeno 975 základních škol) by uvítaly možnost pomoci od externího mentora či konzultanta, a to při podpoře pedagogů v jejich práci s nadanými (64,8 % škol) a při podpoře nadaných žáků v přímé práci s nimi (59,2 % škol). Téměř čtvrtina (24,2 %) základních škol by tak potřebovala podpořit v obou oblastech.

5 Podpora nadaných, talentovaných a mimořádně nadaných žáků ve středním vzdělávání

5.1 Systém podpory nadání

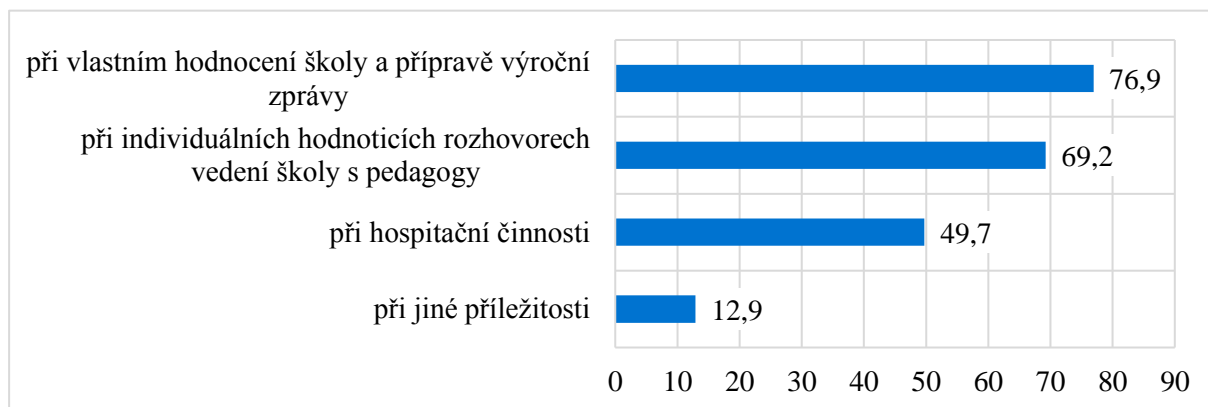
Ve většině středních škol (84,6 %) zapojených do inspekčního elektronického zjišťování (zapojeno bylo 523 středních škol) byl rozvoj nadání a péče o nadané žáky součástí strategického plánování školy. Graf č. 22 ukazuje, ve kterých dokumentech je rozvoj nadaných žáků obsažen.

Graf č. 22 Rozvoj nadání a péče o nadané je obsažen – podíl škol (v %)

Obdobně jako základní školy i většina středních škol, které ve strategických dokumentech plánují rozvoj nadání, měla rozvoj nadání a péče o nadané obsažen přímo ve školním vzdělávacím programu, což je z hlediska realizace podpory a rozvoje nadání klíčové. Přibližně tři pětiny škol zahrnují rozvoj nadání i do výročních zpráv a do koncepce rozvoje školy. Jako jiné dokumenty ředitelů či ředitelky středních škol nejčastěji zmiňovali plán výchovného poradenství, plán školy, minimální preventivní program a plány předmětových komisí.

Graf č. 23 Kvalita systému péče o nadání je pravidelně vyhodnocována – podíl škol (v %)

Kvalita systému péče o nadání žáků je pravidelně vyhodnocována v 70,7 % středních škol (v případě gymnázií 79,9 %, ve středních odborných školách 67,5 %) zapojených do elektronického zjišťování. Na rozdíl od mateřských a základních škol se tak nejčastěji děje při vlastním hodnocení školy a při přípravě výroční zprávy (76,9 % škol z těch, které takto postupují), což ukazuje na systematictější vyhodnocování, a při individuálních hodnoticích rozhovorech vedení školy s pedagogy (69,2 % škol z těch, které takto postupují). Jako jinou příležitost téměř polovina ředitelů zmínila pedagogické rady, v menší míře pak přehledy výstupů v soutěžích a olympiádách, zprávy předmětových komisí a výchovných poradců.

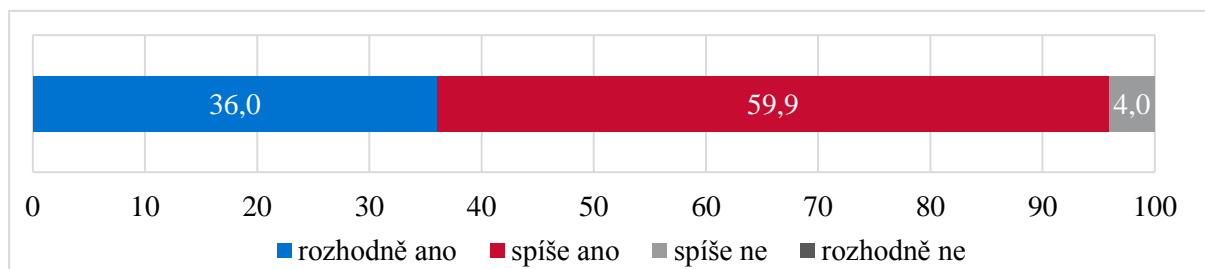
Tabulka č. 8 Pedagogický pracovník pověřený koordinací péče o nadané žáky – podíl škol (v %)

Pedagogický pracovník	Podíl
člen vedení školy (ředitel, zástupce ředitele)	31,7
výchovný poradce	81,7
koordinátor ŠVP	10,0
školní psycholog	8,8
školní speciální pedagog	2,5
jiný pedagogický pracovník	15,4

Téměř polovina středních škol (46,6 %), které byly zapojeny do inspekčního elektronického zjišťování, má určeného pedagogického pracovníka, který je pověřen koordinací péče o nadané žáky a v rámci této činnosti může koordinovat další proškolení pedagogů, prosazovat aktivní kroky v péči o nadané, organizovat preidentifikaci mimořádně nadaných žáků, sledovat vzdělávací cestu a potřeby žáků s identifikovaným nadáním, spoluvytvářet s třídním učitelem individuální vzdělávací plány a spolupracovat se zákonnými zástupci nadaných a se školskými poradenskými zařízeními. Oproti základním školám, kde tento podíl představuje přibližně jednu třetinu, je situace ve středních školách mírně lepší, avšak stále neuspokojivá. Nejčastěji jsou koordinací pověřeni výchovní poradci, kteří mají souhrnně nejvíce informací o specifických potřebách žáků. V necelé třetině škol zastávají tuto funkci členové vedení školy (tj. ředitel nebo zástupce ředitele). Jako jiné pedagogické pracovníky ředitelé zmiňovali učitele odborných předmětů a koordinátory Středoškolské odborné činnosti⁶ (dále „SOC“).

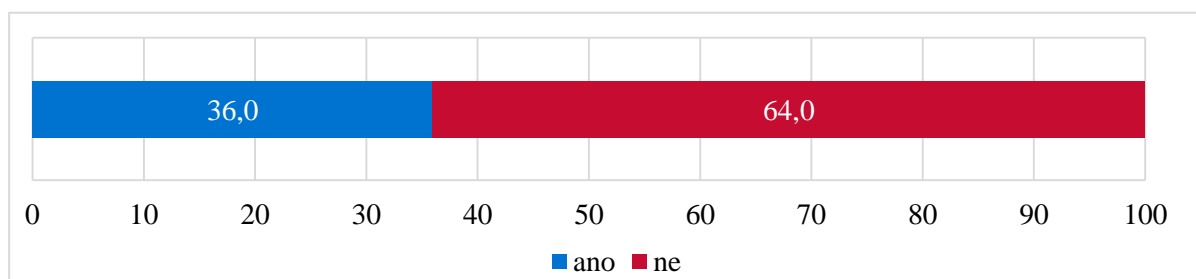
⁶ SOC je soutěží talentovaných středoškoláků v řešení odborných problémů v 18 vědních oborech. Probíhá zpravidla ve třech kolech formou soutěžních přehlídek, ve kterých soutěžící své práce obhajují. Nejúspěšnější řešitelé jsou často vybíráni k účasti na obdobných mezinárodních soutěžích. Dostupné z: <http://www.soc.cz/o-soc>

Graf č. 24 Klima školy významně přispívá k rozvoji nadání žáků – podíl škol (v %)

Až na výjimky se ředitelé středních škol domnívají, že klima jejich školy významně přispívá k rozvoji nadání žáků, přičemž více než třetina je o tom rozhodně přesvědčena. Obdobně jako v základních školách považují ředitelé středních škol vnitřní klima za faktor, který významně podporuje podmínky pro rozvoj každého žáka.

Graf č. 25 Realizace projektů zaměřených na podporu nadání v posledních pěti letech – podíl škol (v %)

Více než třetina středních škol zapojených do elektronického zjišťování realizovala v posledních pěti letech nějaký projekt zaměřený na podporu nadání. Nejčastěji školy uváděly oborové olympiády a soutěže (včetně SOČ), dále pak projekty na podporu technického přírodovědného vzdělávání, sportovních dovedností a cizích jazyků (zahraníční kurzy, příprava na mezinárodní zkoušky apod.). Školy také nabízely žákům nepovinné předměty a kurzy zaměřené na rozvoj jejich nadání jako specifický druh podpory, kdy si žáci mohou vybírat podle svého zájmu.

Tabulka č. 9 V které z oblastí byl projekt přínosný – podíl škol (v %)

Oblast	Podíl
v identifikaci nadaných žáků	45,5
v motivaci nadaných žáků	93,6
v rozvoji nadání žáků	86,1
v jiné oblasti	8,6
konkrétní přínos projektu jsme nezaznamenali	–

Téměř ve všech školách zapojených do elektronického zjišťování, které realizovaly v posledních pěti letech nějaký projekt zaměřený na podporu nadání, zaznamenali přínos projektu pro motivaci nadaných žáků a pro rozvoj jejich nadání. Téměř polovině středních škol pomohl při identifikaci nadaných žáků. Jako jiné oblasti ředitelé zmiňovali podporu jazykových kompetencí, prezentaci výsledků a spolupráci mezi školami.

5.2 Vyhledávání a identifikace nadání

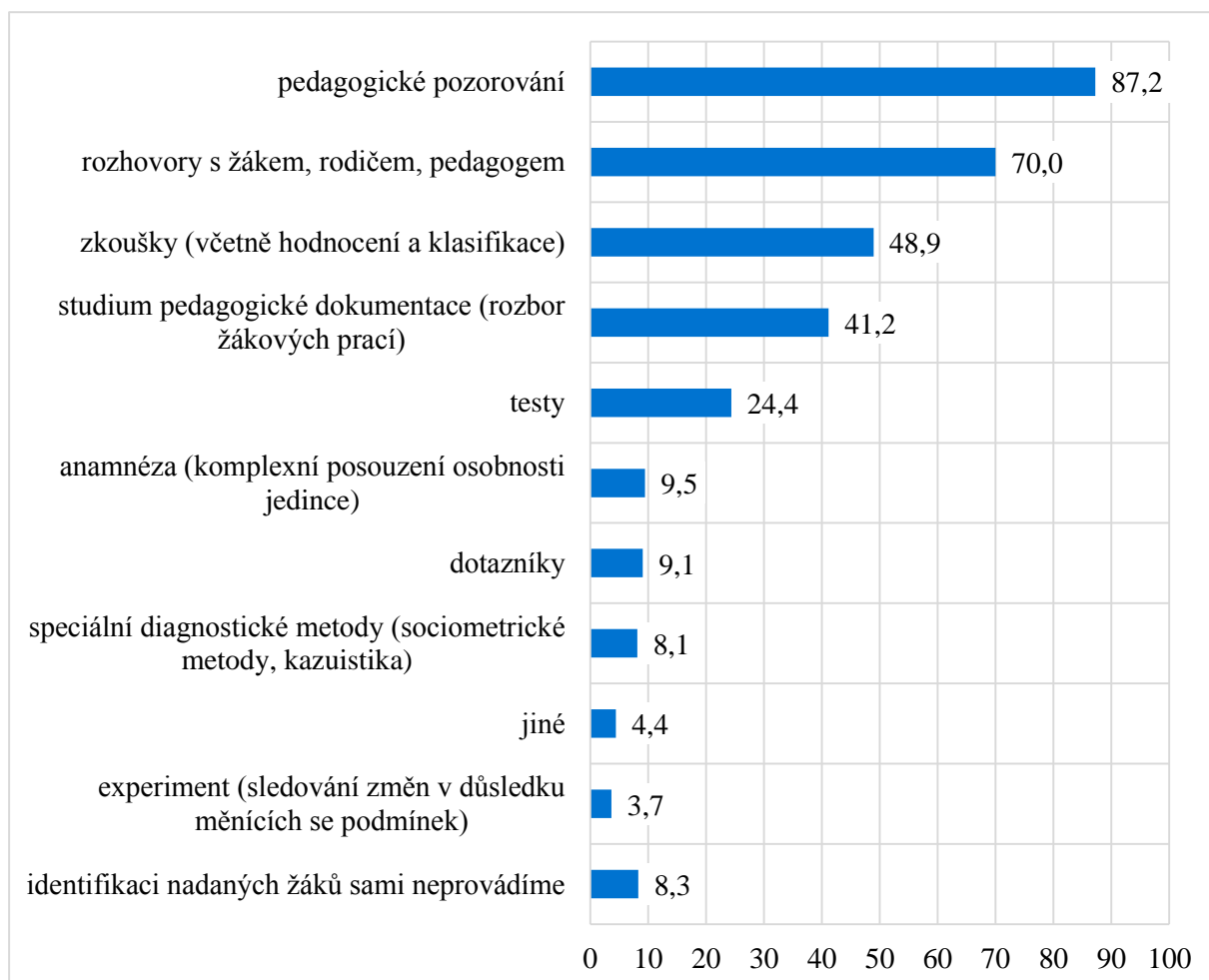
V rámci inspekčního elektronického zjišťování měli ředitelé odhadnout podíl nadaných žáků mezi žáky jejich školy v různých oblastech nadání.

Tabulka č. 10 Průměrný podíl nadaných žáků mezi žáky oslovených škol a podíl škol, ve kterých se vyskytoval alespoň jeden nadaný žák v dané oblasti nadání ve školním roce 2015/16 (v %)

Oblast	Průměrný podíl nadaných žáků	Podíl škol
v rozumových schopnostech	6,9	77,3
v pohybových dovednostech	6,6	80,3
v manuálních dovednostech	7,0	64,5
v uměleckých dovednostech	6,0	62,5
v sociálních dovednostech	7,3	56,4

Nejvyšší průměrný podíl nadaných žáků byl ve školním roce 2015/16 v sociálních dovednostech, ale jsou soustředěni pouze v 56,4 % oslovených škol. Nejvyšší podíl škol uvedl, že má alespoň jednoho žáka nadaného v pohybových dovednostech. Uvedené průměrné podíly žáků v jednotlivých oblastech nadání jsou vyšší než v případě základních škol; korespondují s údaji z odborné literatury, kde se uvádí 10–15 % nadaných bez rozlišení druhu nadání z celkové populace.

Graf č. 26 Metody pedagogické diagnostiky využívané pro vyhledávání nadaných žáků – podíl škol (v %)

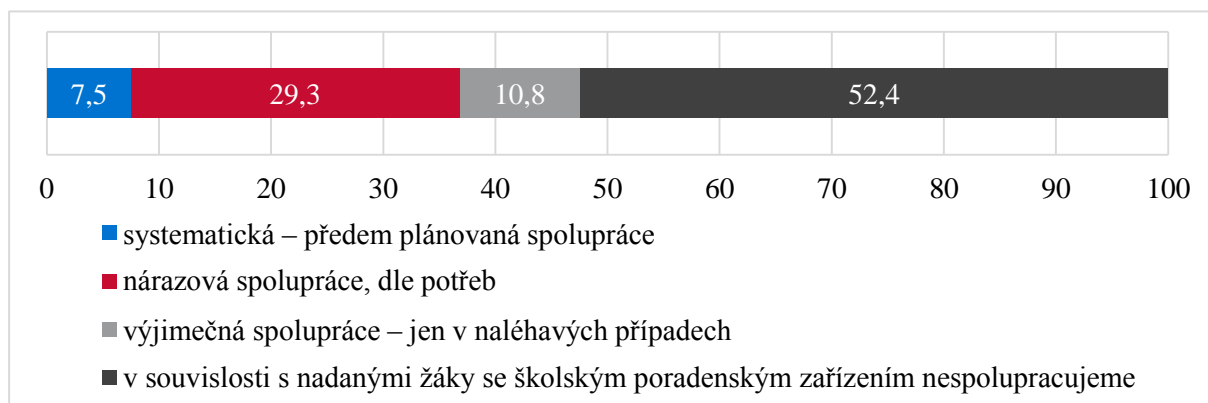
Obdobně jako základní školy i střední školy nejčastěji pro vyhledávání nadaných žáků postupují v souladu s pedagogickými doporučeními a používají pedagogické pozorování a rozhovory s žákem, rodičem a pedagogem. Jako jinou metodu ředitelé nejčastěji zmiňovali různé soutěže.

5.3 Spolupráce s externími subjekty

Stejně jako základní školy také střední školy mohou při výuce nadaných žáků spolupracovat s externími subjekty, hledat inspiraci pro výuku na různých tematicky zaměřených webových stránkách, případně využít informace od krajských koordinátorů péče o nadané a koordinátorů sítě podpory nadání (NIDV).

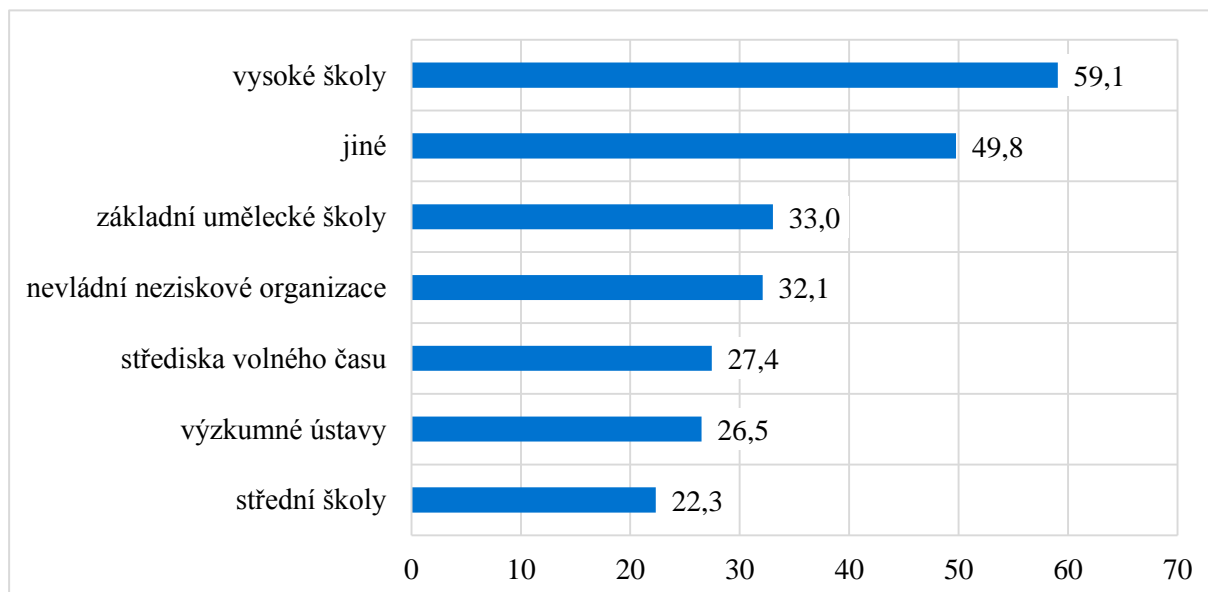
S nějakým školským poradenským zařízením spolupracuje necelá polovina středních škol, míru spolupráce ukazuje graf č. 27.

Graf č. 27 Míra spolupráce s nějakým školským poradenským zařízením v souvislosti s nadanými žáky – podíl škol (v %)

Se školským poradenským zařízením spolupracuje při identifikaci nadání nebo mimořádného nadání 55,5 % středních škol zapojených do elektronického zjišťování (z celkového počtu 523 zapojených středních škol). Ve srovnání se základními školami, kde tento podíl představuje přibližně čtyři pětiny, a mateřskými školami (tři čtvrtiny) je tato spolupráce středních škol se školskými poradenskými zařízeními nízká. Střední školy spoléhají více na vlastní metody diagnostiky nadání, necelá polovina škol (49 %) se školským poradenským zařízením kooperuje při vytváření návrhu individuálního vzdělávacího plánu pro mimořádně nadané nebo nadané žáky. Pouze necelá pětina škol (18 %) pak ve spolupráci s poradenským zařízením vyhodnocuje individuální vzdělávací plán pro mimořádně nadané a nadané žáky.

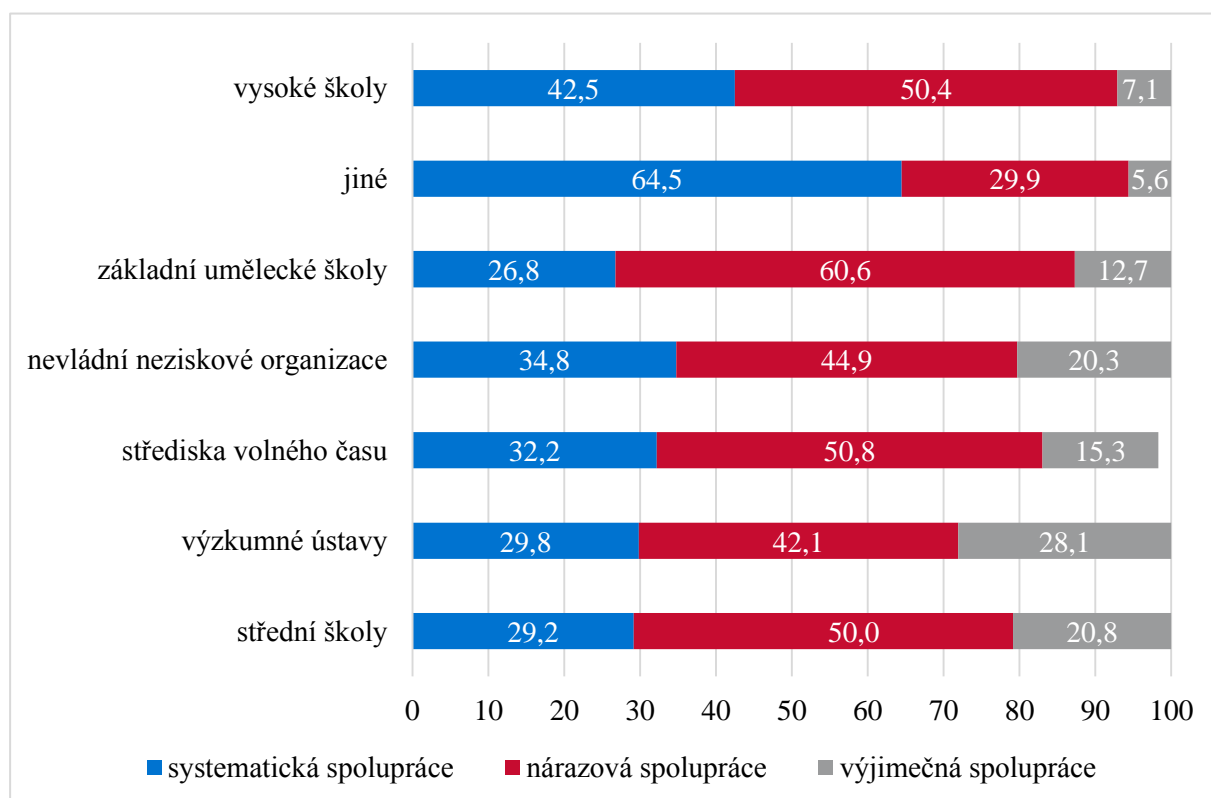
Graf č. 28 Spolupráce s dalšími subjekty v případě projevu nadání nebo mimořádného nadání žáka – podíl škol (v %)

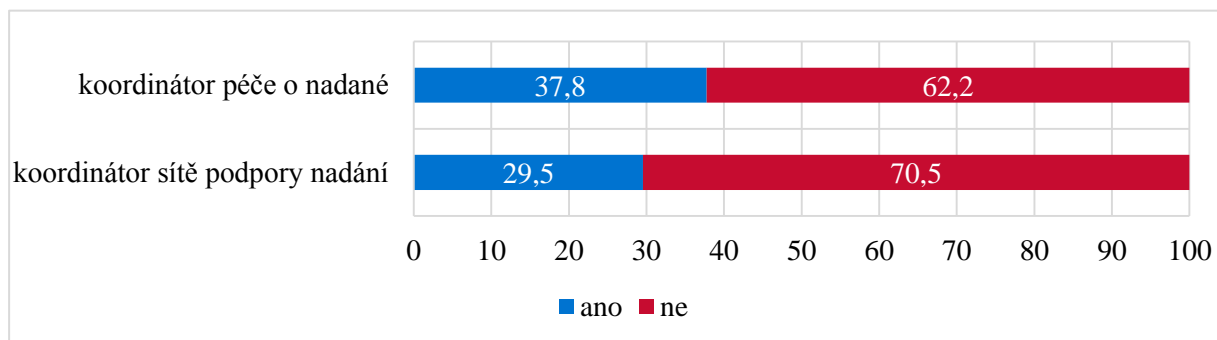
Více než dvě pětiny středních škol zapojených do inspekčního elektronického zjišťování mají nastavenou spolupráci s dalšími subjekty v případě projevu nadání nebo mimořádného nadání žáka v některé konkrétní oblasti. Nejčastěji jde o spolupráci s vysokou školou, přičemž u 42,5 % těchto škol jde o systematickou spolupráci (graf č. 29). Takovou spolupráci je možno považovat za velmi vhodnou, neboť může významně obohacovat a rozšiřovat obsah učiva nad rámec vzdělávacího programu. S jinými subjekty (organizátory předmětových olympiád, soutěží, středisky praktického vyučování a výrobními podniky apod.) spolupracuje téměř polovina oslovených středních škol. Naopak nejméně často školy spolupracují s jinými středními školami, přičemž se v polovině případů jedná o nárazovou kooperaci. Právě pro podporu spolupráce mezi školami mohou školy uvažovat o využití tzv. šablon v rámci Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání.

Graf č. 29 Míra spolupráce s dalšími subjekty v případě projevu nadání nebo mimořádného nadání žáka – podíl škol (v %)

Webové portály pro podporu nadaných žáků využívá jen 13,6 % středních škol zapojených do elektronického zjišťování (zapojeno bylo celkem 523 středních škol), přibližně pětina z nich má nejlepší zkušenosti s metodickým portálem RVP (<http://rvp.cz/>), šestina škol pak s portálem <http://talentovani.cz/>, který vznikl v projektu Systém péče o nadané v přírodních vědách PERUN realizovaném Národním institutem pro další vzdělávání. Okolo 10 % škol je spokojeno s dalšími stránkami Národního institutu pro další vzdělávání <http://www.talnet.cz/>, s webovými stránkami Centra rozvoje nadaných dětí Katedry psychologie Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity (<http://www.nadanedeti.cz/>) a se stránkami mezinárodní společenské organizace Mensa (<http://www.mensa.cz/>).

Graf č. 30 Znalost krajského koordinátora péče o nadané a krajského koordinátora sítě podpory nadání – podíl škol (v %)

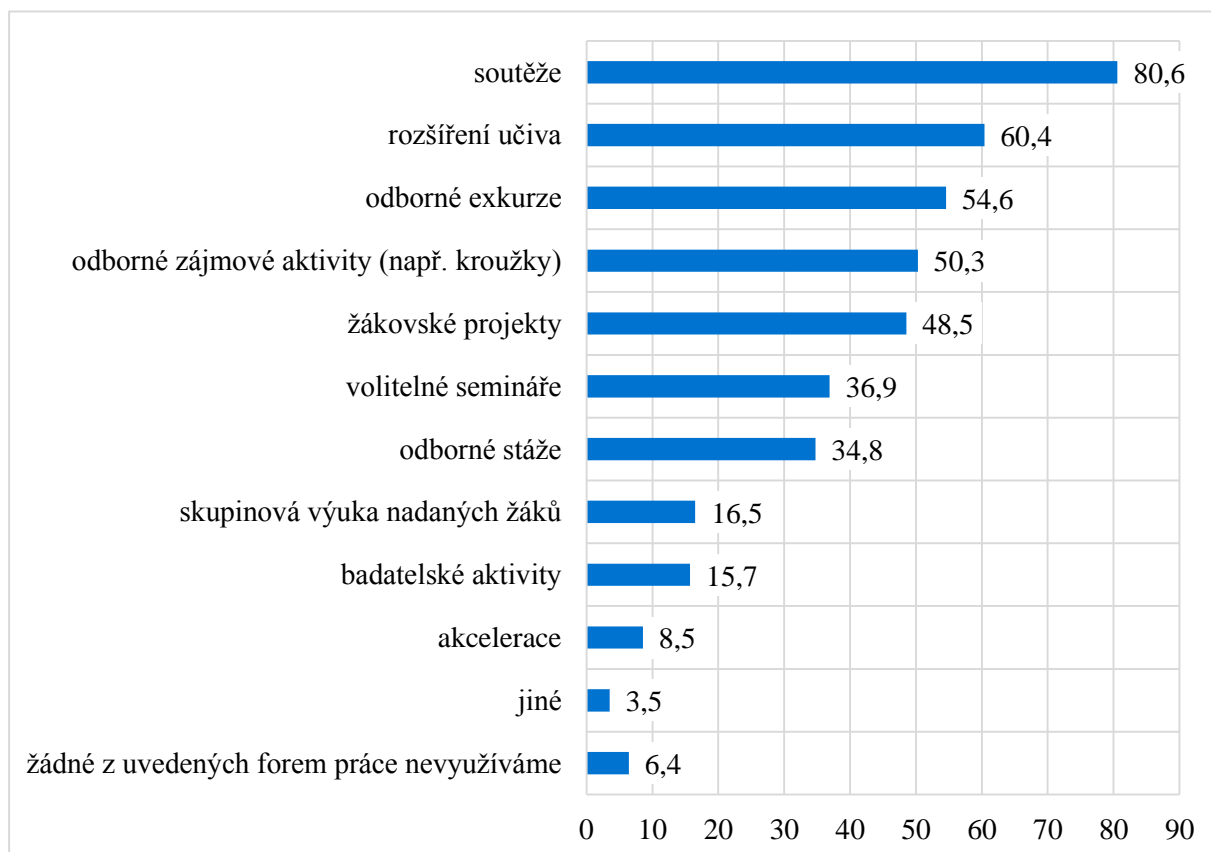

Informovanost ředitelů středních škol o funkci krajských koordinátorů péče o nadané a sítě podpory nadání (NIDV) je sice vyšší než v případě základních škol, avšak celkově je poměrně nízká. Pouze necelé dvě pětiny, resp. necelá třetina ředitelů středních škol ví, kdo tuto funkci v jejich kraji zastává. Tento stav může souviset se skutečností, že školy doposud akcentovaly podporu zejména žákům s postižením, zatímco důraz na péči o nadané žáky se teprve dostává více do popředí.

5.4 Metody a formy práce s nadanými žáky

Česká školní inspekce také zjišťovala, jaké metody a formy práce střední školy při výuce nadaných a mimořádně nadaných žáků využívají a jakým způsobem tyto žáky podporují. Ze strany České školní inspekce byla poté hodnocena vhodnost této podpory.

Graf č. 31 Formy práce využívané při výuce nadaných a mimořádně nadaných žáků – podíl škol (v %)

Nejčastější formou podpory nadaných a mimořádně nadaných žáků je podle sdělení ředitelů škol zapojených do inspekčního elektronického zjišťování jejich účast v soutěžích, což je možno hodnotit jako vhodnou doplňkovou formu. Poměrně častá je pak také soustavnější podpora formou rozšíření jejich učiva a také účast na odborných exkurzích a odborných zájmových aktivitách. Naopak nejméně používanou formou práce na středních školách při výuce nadaných a mimořádně nadaných žáků je akcelerace vzdělávání⁷.

Využívání podpůrných opatření pro nadané a mimořádně nadané žáky bylo sledováno také v rámci prezenční inspekční činnosti, která byla provedena na vzorku 213 středních škol. Mimořádně nadaní žáci se dle zjištění inspekčních pracovníků v kombinaci se sdělením učitelů vyskytovali ve 44,8 % navštívených škol, nadaní žáci navštěvovali 78,2 % škol.

V souladu s výsledky elektronického zjišťování naprostá většina středních škol podporovala účast mimořádně nadaných a nadaných žáků na soutěžích a olympiádách a téměř dvě třetiny škol zapojily mimořádně nadané žáky do zahraničních akcí. Tyto jednorázové aktivity převládaly nad soustavnějšími formami podpory (speciální metody, postupy, formy a prostředky vzdělávání, úpravy organizace vzdělávání, stipendia apod.), jak ukazuje tabulka č. 11. Také v případě nadaných žáků převládaly dílčí formy podpory doplňkového významu (podpora účasti na soutěžích a olympiádách, zapojení do projektů) nad podporou systematickou (individuální přístup v hodině, diferenciací úkolů ve výuce). Další podpůrná opatření pro mimořádně nadané a nadané žáky ukazují tabulky č. 11 a 12.

Tabulka č. 11 Podpůrná opatření využívaná pro mimořádně nadané žáky – podíl škol (v %)

Podpůrná opatření	Podíl
podpora účasti na soutěžích a olympiádách	94,3
podpora účasti na zahraničních akcích a pobytech	62,1
speciální metody, postupy, formy a prostředky vzdělávání (např. individualizovaná, projektová výuka)	49,4
úpravy organizace vzdělávání (např. individuální vzdělávací plán)	40,2
spolupráce s VŠ	40,2
stipendia	28,7
rozšířená výuka některých předmětů nebo skupin předmětů	26,4
didaktické materiály	25,3
pedagogicko-psychologické služby	16,1

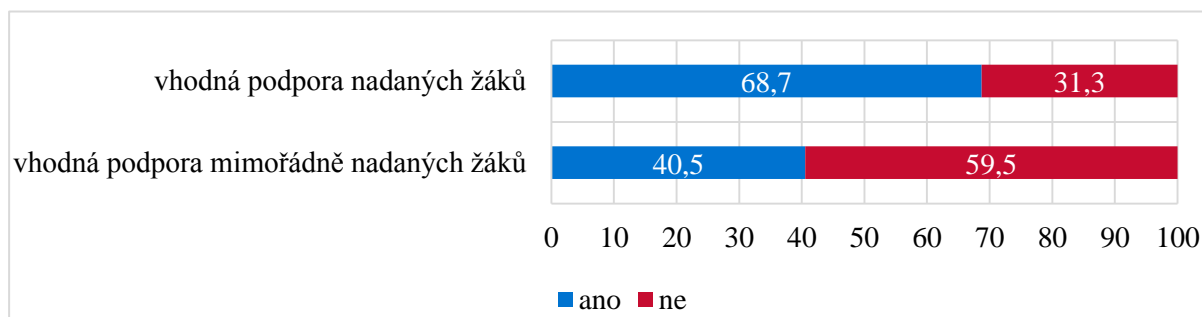
⁷Akcelerace neboli urychlení umožní dítěti učit se na úrovni vyšší, než mu náleží dle věku (ročníku). Dochází tedy ke zrychlení tempa výuky, případně vynechávání studia materiálů, které už dítě zná. Žáci jsou tak seznámeni s novými poznatky dříve než ostatní, respektive pokryjí stejné množství poznatků v kratším časovém období. Akcelerace může nabývat celou řadu forem, ale jen některé z nich jsou v současnosti využívány v našem školském systému. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/GUB/23/MOZNOSTI-ROZVOJE-POTENCIALU-MIMORADNE-NADANYCH-VE-SKOLNIM-PROSTREDI.html/>

Tabulka č. 12 Podpora nadaných žáků – podíl škol (v %)

Způsoby podpory	Podíl
podpora účasti na soutěžích a olympiádách	94,8
zapojení do projektů	77,3
diferenciace úkolů ve výuce	63,0
individuální přístup v hodině	58,4
spolupráce s VŠ	42,9
nadstandardní nabídka zájmových aktivit	36,4
rozšířená výuka některých předmětů nebo skupin předmětů	18,2
jiný způsob	8,4

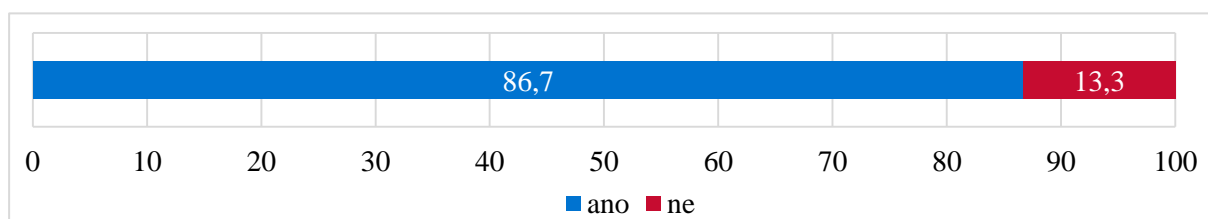
I ve středních školách prováděla Česká školní inspekce v rámci prezenční inspekční činnosti hospitace v konkrétních hodinách, v nichž sledovala podporu poskytovanou nadaným žákům. Provedeno bylo celkem 3593 hospitací. Zatímco mimořádně nadaní žáci diagnostikovaní školským poradenským zařízením byli přítomni pouze v 1 % hospitovaných hodin, nadaní žáci byli přítomni v 17,1 % hospitovaných hodin.

Graf č. 32 Vhodná podpora nadaných a mimořádně nadaných žáků – podíl hospitací (v %)

Pouze ve dvou pětinach hospitovaných hodin, kde byl přítomen mimořádně nadaný žák, mu byla poskytnuta vhodná podpora (např. individualizace pedagogického přístupu, obohacování učiva, diferenciace úkolů či akcelerace vzdělávací cesty). Naopak v případě nadaných žáků byla podpora vyhodnocena jako vhodná ve více než dvou třetinách hospitací.

Graf č. 33 Realizace školních kol žakovských soutěží a předmětových olympiád – podíl škol (v %)

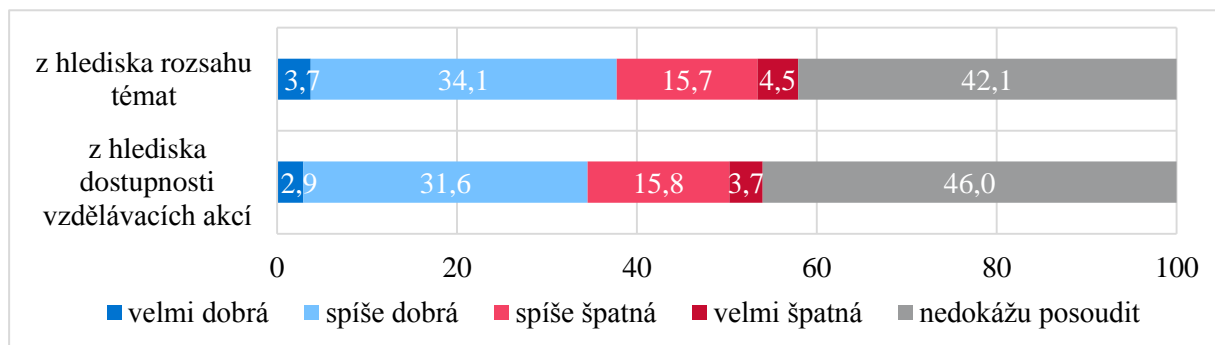
Většina středních škol zapojených do elektronického zjišťování realizuje školní kola žakovských soutěží a předmětových olympiád. Nejčastěji jde o soutěže v předmětech matematika (okolo 50 % škol) a český jazyk (přes 40 %). Okolo 30 % škol pořádá soutěže a olympiády v předmětu anglický jazyk a v odborných předmětech. Přibližně pětina škol také organizuje soutěže a olympiády v tělesné výchově a biologii. Tato forma podpory, která nadaným žákům umožňuje porovnat jejich schopnosti a dovednosti s vrstevníky, má nesporný význam, nicméně nemůže nahradit systematickou podporu při vzdělávacím procesu.

Na rozdíl od základních škol střední školy výrazně častěji získaly dotaci z programu Excellence. Tuto dotaci získalo 42,9 % škol zapojených do elektronického zjišťování.

5.5 Podpora a vzdělávání pedagogů

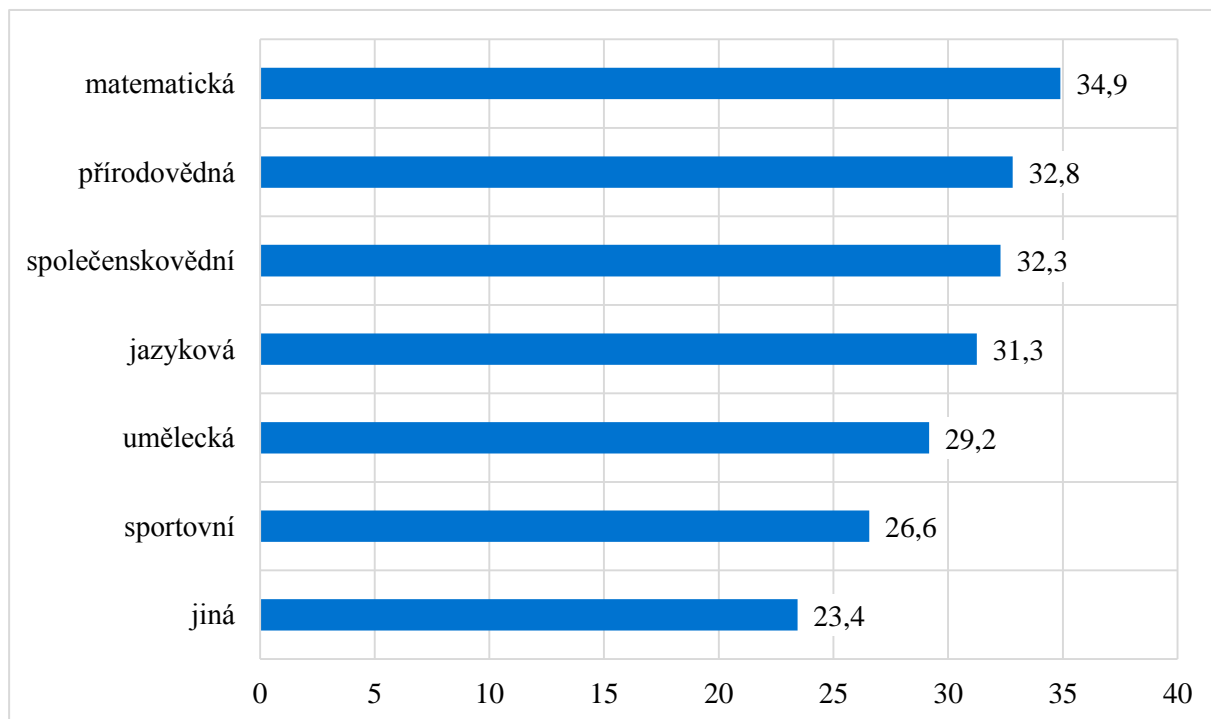
Oblast podpory nadání je součástí plánování personálního rozvoje pedagogů pouze v necelých dvou pětinach středních škol (39,8 %) zapojených do elektronického zjišťování (zapojeno bylo 523 středních škol). V průměru se nějaké vzdělávací akce DVPP za poslední tři roky v oblasti podpory nadání zúčastnilo 7,5 % pedagogů školy, přičemž pokud je oblast podpory nadání součástí plánování personálního rozvoje pedagogů, byl tento průměr 15,1 % pedagogů školy oproti 2,4 % pedagogů škol, ve kterých oblast podpory nadání není součástí plánování. V necelé polovině škol (44,4 %) se žádný učitel neúčastnil v posledních třech letech žádné vzdělávací akce v oblasti podpory nadání v rámci DVPP.

Graf č. 34 Hodnocení nabídky DVPP v oblasti podpory nadání – podíl škol (v %)

Ředitelé středních škol oproti ředitelům základních i mateřských škol častěji hodnotí nabídku DVPP v oblasti podpory nadání jako velmi nebo spíše dobrou, a to jak z hlediska obsahu, tak i z hlediska dostupnosti. Tato skutečnost se však bohužel neprojevuje potřebnou mírou účasti pedagogů na uvedených vzdělávacích akcích. Jako velmi špatnou hodnotí nabídku DVPP v této oblasti častěji z hlediska rozsahu tématu než z hlediska dostupnosti.

Graf č. 35 Vzdělávací akce DVPP v uvedených oblastech nadání, které školy postrádají – podíl škol (v %)

Přibližně tři pětiny ředitelů středních škol zapojených do inspekčního elektronického zjišťování nepostrádají žádné vzdělávací akce DVPP v oblasti podpory nadání. Graf č. 35 ukazuje, v kterých oblastech nadání by ostatní školy uvítaly více DVPP. Jako jiné ředitelé nejčastěji zmiňovali oblast odborných dovedností.

Pomoc od externího mentora nebo konzultanta by 60,4 % ředitelů oslovených středních škol volilo pro podporu pedagoga při jeho práci s nadanými a 61,2 % ředitelů přímo pro nadané žáky. Necelých 23 % škol by tak potřebovalo podpořit v obou oblastech.

6 Závěry

Jak ukazují zjištění z inspekční činnosti, oblast podpory a vzdělávání nadaných, talentovaných a mimořádně nadaných dětí a žáků je ve školách stále v počátečním stádiu. Ve srovnání se vzděláváním dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami je tato oblast v praxi škol méně akcentována a mnohem méně propracována. Toto obecné zjištění se týká různou měrou všech stupňů vzdělávání a všech aspektů vzdělávání nadaných, počínaje pojetím vzdělávání v koncepčních dokumentech škol a identifikací nadání přes organizační stránku (např. ustanovení funkce garanta/koordinátora péče o nadané) až po aplikaci účinné podpory. Zejména s ohledem na zavádění principů společného vzdělávání je proměna přístupu ke vzdělávání talentovaných, nadaných a mimořádně nadaných dětí, žáků a studentů nezbytná.

Naprostá většina škol předškolního, základního i středního stupně vzdělávání sice vnímá potřebu podpory nadaných a talentovaných dětí a žáků, avšak jejich přístup zpravidla není systematický, a tedy není dostatečně účinný. Je třeba konstatovat, že školy potřebují v oblasti péče o nadané intenzivnější podporu.

Školy mají rozvoj nadání často zpracován ve školním vzdělávacím programu, což je nesporně pozitivní skutečnost. Mnohem méně často však tento aspekt figuruje v dalších podstatných strategických dokumentech (vlastní hodnocení školy, kde jsou výjimkou střední školy, plán profesního rozvoje pedagogů apod.). Tato skutečnost omezuje volbu optimálních prostředků podpory dětem a žákům a vyhodnocení jejich účinnosti. Klíčovým nedostatkem je vyplývající malá proškolenost pedagogů v dané oblasti.

Při identifikaci nadaných dětí a žáků postupují školy v zásadě správně, tím, že uplatňují pedagogická pozorování, na základě kterých vytipují žáky, u nichž se projevuje nadání a talent. Velmi málo pedagogů však absolvovalo odpovídající vzdělávání, což může znamenat významné nepřesnosti v této identifikační práci. Míra spolupráce, zejména plánované systematické spolupráce, s odbornými pracovišti školských poradenských zařízení je přítom v této oblasti nízká.

Z hlediska konkrétní podpory nadaným žákům se školy soustředí často na jednotlivé dílčí formy (soutěže, olympiády apod.), ale také na systematictější podporu formou individualizace vzdělávacího procesu a obohacování učiva. Je však otázkou, do jaké míry může být takováto (být v zásadě správná) podpora efektivní, uskutečňuje-li se bez přesnější indikace nadání, bez příslušného vzdělání pedagogů a bez vyhodnocení účinnosti podpory.

7 Doporučení

S ohledem na výše prezentované výsledky inspekční činnosti Česká školní inspekce doporučuje:

- Na všech stupních vzdělávání zaměřit pozornost škol více na identifikaci nadaných a mimořádně nadaných dětí a žáků a na jejich podporu – obdobně jako v případě dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.
- Důsledně a systematicky využívat metodická doporučení a obdobné dokumenty vydávané Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v rámci podpory práce s nadanými a talentovanými.
- Pověřit ve všech školách vhodného pedagogického pracovníka koordinací péče o nadané a mimořádně nadané děti a žáky a poskytnout mu příslušné proškolení a podporu.
- Provést revizi dostupných kurzů DVPP podle stupňů škol i obsahu a zajistit nabídku tak, aby školy mohly využít vzdělávání v rámci projektů OP VVV (zejména šablon).
- Na všech stupních vzdělávání podporovat vzdělávání pedagogů v oblastech identifikace a podpory nadání.
- Spolupracovat při identifikaci a podpoře nadaných a mimořádně nadaných dětí a žáků s externími partnery – školská poradenská zařízení, Krajské sítě podpory nadání, krajské koordinátory nadání, školy vyššího stupně vzdělávání apod.
- K podpoře nadání využívat také šablony v rámci Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání (například šablony pro DVPP v oblasti inkluze, zapojení odborníka do výuky, tandemovou výuku, sdílení zkušeností mezi školami, odborná setkání s rodiči, vzájemnou spoluprací učitelů apod.). Konkrétní typy lze najít například v dokumentu Příklady dobré praxe v přílohách výzev zde: <http://www.msmt.cz/strukturalni-fondy-1/vyzvy-c-02-16-022-a-c-02-16-023-podpora-skol-formou-projektu>.